SIMON WALLENGREN & CAROLINE MELLGREN

GATANS TYSTA OFFER

En studie av socialt utsatta EU-medborgares utsatthet
för brott, hatbrott och annan kränkande behandling
i det offentliga rummet

MALMÖ HÖGSKOLA

GATANS TYSTA OFFER

FoU rapport 2017:4

© Simon Wallengren & Caroline Mellgren, 2017

ISBN 978-91-7104-864-6 (tryck)

ISBN 978-91-7104-865-3 (pdf)

Holmbergs, Malmö 2017

SIMON WALLENGREN & CAROLINE MELLGREN **GATANS TYSTA OFFER**

En studie av socialt utsatta EU-medborgares utsatthet
för brott, hatbrott och annan kränkande behandling
i det offentliga rummet

Malmö högskola, 2017
Institutionen för kriminologi
Fakulteten för hälsa och samhälle

Publikationen finns även elektroniskt,
se www.mah.se/muep

INNEHÅLL

1. INTRODUKTION	7
1.1 Syfte	12
2. TIDIGARE FORSKNING	13
2.1 Utsatthetens omfattning	13
2.2 Utsatthetens konsekvenser	16
3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	19
3.1 Sårbara gruppers utsatthet	19
4. STUDIENS GENOMFÖRANDE	25
4.1 Att definiera gruppen	25
4.2 Tillträde till forskningsfältet	27
4.3 Urvalsförfarande	30
4.4 Fälttekniker och etiska ställningstaganden	33
4.5 Analys av intervjuerna	37
5. RESULTAT: OMFATTNING OCH BROTTSMÖNSTER	39
5.1 Generellt om rollen som "tiggare"	39
5.2 Orsaker till gruppens utsatthet	41
5.3 Erfarenheter av utsatthet i det offentliga rummet	45
6. KONSEKVENSER AV UTSATTHET	50
6.1 Känslomässiga konsekvenser	50
6.2 Hatbrottens spridningseffekter	51
6.3 Skyddsstrategier	54
7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	57
7.1 Policyimplikationer	63
8. REFERENSER	66
9. BILAGA 1: INTERVJUGUIDE	77

1. INTRODUKTION

Den svenska regeringen presenterade år 2016 rapporten ”Samlat grepp mot rasism och hatbrott: Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott” som hade det övergripande syftet att utveckla och arbeta fram ett effektivt och samlat arbete mot rasism, hatbrott och andra former av fientlighet i Sverige (Regeringskansliet 2016). I rapporten uppmärksammades bland annat behovet av mer kunskap om rasism och andra former av fientlighet då det svenska samhällets nuvarande kunskap är bristfällig rörande dessa sociala fenomen. En specifik grupp som ofta har uppmärksammats som särskilt sårbar och utsatt för olika former av fientlighet och som samhället för närvarande saknar kunskaper om är de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet (se exempelvis kommissionen mot antiziganism, 2016). Följande studie ”Gatans offer – en studie om socialt utsatta EU-medborgares utsatthet för brott, hatbrott och annan kränkande behandling i det offentliga rummet” bygger på en intervjuundersökning bland socialt utsatta EU-medborgare i Malmö och deras utsatthet för olika former av kränkningar. Syftet med denna studie har varit att bidra med en utökad kunskap om denna grupps utsatthet som kan ligga till grund för att utveckla effektiva brottspreventiva åtgärder och i förlängningen förbättra bemötandet, hjälp och stöd och därmed livsvillkoren för individer inom den aktuella gruppen.

Att personer försörjer sig genom att bedriva tiggeri är ett växande socialt problem i Sverige och har i allt större utsträckning kommit att förknippas med frågor som rör migrationspolitik. Under det senaste decenniet har Sverige upplevt en migrationsvåg som ökar risken för att människor med annat etniskt ursprung än svenskt utsätts för

olika former av marginalisering, såsom hemlöshet, att de tvingas att försörja sig genom att bedriva tiggeri och/eller att de utsätts för olika former av arbetskraftsexploatering och människohandel (Länsstyrelsen, 2014; Socialstyrelsen, 2012). Detta inkluderar framförallt de personer som reser mellan EU-medlemsländer under kortare tidsperioder för att försöka försörja sig på den svenska arbetsmarknaden. På grund av gruppens många gånger låga utbildningsnivå och begränsade språkkunskaper försörjer sig många genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet (Socialstyrelsen, 2013; SOU, 2016:6; Länsstyrelsen, 2014). Det finns ingen enighet om hur denna grupp av människor ska definieras. I media används ofta benämningar som "EU-migranter", "tiggare" eller rent av semietniska begrepp såsom "rumänska"- eller "romska tiggare". I offentliga handlingar används benämningen "Socialt utsatta EU-medborgare" (se exempelvis Kommissionen mot antiziganism, 2016; SOU, 2016:6) vilket också är den benämning som kommer att användas i denna rapport. Det ska påpekas, att långt ifrån alla socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri är romer. Dock uppskattas en majoritet av de uppskattningsvis 4000-5000 socialt utsatta EU-medborgarna som för närvarande befinner sig i Sverige och försörjer sig genom tiggeri tillhöra den etniska minoriteten romer från framförallt Rumänien och Bulgarien (uppskattningsvis 80-90 procent) (SOU, 2016:6). Tiggeri definieras i denna studie som "handlingen av att be offentligt och regelbundet om pengar eller andra förnödenheter utan att lämna några tjänster eller konsumentprodukter av värde i utbyte mot de objekt som tas emot". I denna definition ingår inte andra former av aktiviteter såsom att spela ett instrument, sjunga, sälja gatukonst eller tidningar (som exempelvis tidningen Faktum), eftersom det i dessa fall säljs tjänster i utbyte mot pengar eller andra förnödenheter.

För de grupper som försörjer sig genom okonventionella medel, såsom att bedriva tiggeri, har det offentliga rummet historiskt ofta varit en social kontext fylld med sociala hierarkier och exkluderande processer (Westin et al., 2014). Många stater i Europa har under senare år försökt etablera strategier för att på olika sätt motarbeta mindre "önskvärda" migranter som söker fysisk och ekonomisk trygghet i andra länder (Richmond, 2002; Weber & Bowling, 2004; Weber, 2007). Politiker, myndigheter och privatpersoner har också lyft fram ett behov av att etablera strategier för att specifikt kontrol-

lera socialt utsatta EU-medborgares tillgång till och förflyttningar inom det offentliga rummet (Barker, 2017). Fram till idag har Sverige inte etablerat lagar som utesluter sociala utsatta grupper i samhället, men nyligen har en diskussion om möjligheten till ett förbud mot tiggeri börjat diskuteras, vilken motiveras av uppfattningen att Sverige inte har ansvaret för andra staters marginaliserade och fattiga folkgrupper samt att dessa personer stör den sociala ordningen (SOU 2016: 6; Barker, 2017). Att lagstiftning har använts för att motarbeta och kontrollera olika socialt marginaliserade gruppers tillgång till och förflyttningar i det offentliga rummet har tidigare diskuterats i forskningen (Richmond, 2002; Weber & Bowling, 2004; Weber, 2007) även rörande socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i svensk kontext (Barker, 2017). Trots flera uppmärksammade mediala händelser där socialt utsatta EU-medborgare har varit utsatta för olika former av hot och våld, så har det oss veterligen inte genomförts någon mer omfattande och systematisk inventering av brott som riktas mot de socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet. Det är dock viktigt att utöka vår kunskap om gruppens situation av flera anledningar.

För det första har forskning visat, att grupper som befinner sig under liknande marginaliserad och socialt utsatt livssituation som de socialt utsatta EU-medborgarna (som till exempel hemlösa, flyktingar, romer etc.) rapporterar höga nivåer av brottsutsatthet (Balogh, 2011; Huey 2012, Jasinski et al., 2010; Roy et al., 2014; Van Kestern, 2016; Wallengren & Mellgren, 2015a; Wigerfeldt & Wigerfeldt, 2014). Men kunskapen om gruppens socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet erfarenheter som brottsoffer är fortfarande begränsad. Kommissionen mot antiziganism gav år 2015 Lacatus i uppdrag att undersöka socialt utsatta romsk-romänska EU-medborgares egna upplevelser av antiziganistiska hatbrott för att kunna belysa hur detta påverkar deras livsvillkor i Sverige. Resultatet visade en mycket utbredd utsatthet bland de intervjuade studiedeltagarna för antiziganistisk/anti-romsk motiverad brottslighet i olika kontexter (Lacatus, 2015). Det är dock till stor del fortfarande oklart *varför* de utsätts för brott, d.v.s. vad som motiverar gärningspersonen att utsätta dem för olika former av brottsliga handlingar och andra

kränkningar. I svensk kontext omfattar begreppet hatbrott hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och samtliga brott som återfinns i brottsbalken i de fall motivet varit att kränka den utsatta utifrån dennes upplevda etnicitet, nationalitet, ras, religion, sexuella läggning eller liknande omständighet (Djärv, Westerberg & Fenzel, 2017). Det bör dock förtydligas att socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri inte skyddas inom den rådande definitionen i egen-skap av deras tillhörighet till gruppen "tiggare". Även andra socialt marginaliserade socioekonomiska grupperingar såsom hemlösa, missbrukare, prostituerade etc. ingår inte heller i den svenska definitionen. Det är möjligt att många brott som de socialt utsatta EU-medborgare utsätts för motiveras av "hat" för olika attribut som är skyddade i lag, såsom deras etnicitet och skulle därför kunna vara utsatta för, vad i juridisk mening skulle kunna klassificeras som hatbrott. Men det är också troligt att brotten motiveras av andra attribut som inte är skyddade i hatbrottspraxis, exempelvis att de bedriver handlingen tiggeri. Det är viktigt att undersöka huruvida gruppen utsätts för brott som kan definieras som hatbrott eller inte, inte minst för vårt rättssystemets effektivitet. Ett allt för starkt fokus på gruppens hatbrottsutsatthet kan leda till att man förbiser det faktum att majoriteten av de kränkande incidenter personerna är drabbade för nödvändigtvis inte kan kategoriseras som en hatbrottshändelse eller för den delen en olaglig incident i strikt juridisk mening (Iganski, 2008; Perry, 2001). Ett flertal forskare, exempelvis Chakraborti & Garland (2012) och Iganski (2008) lyfter fram att brotten som minoritetsgrupper ofta är utsatta för, ofta sker inom ramen för deras vardagliga rutiner och att det är felaktigt att forskare utgår från att minoritetsgrupper är utsatta för "hatbrott" som är till för att förtycka dem eller "sätta dem på plats" (se också Gadd, 2009). I stället så hävdar de, att forskare bör studera gruppernas övergripande sårbarhet i relation till deras brottsutsatthet. Inom denna aktuella studie ämnar vi att undersöka och diskutera den komplexa relationen mellan sociala och individuella/kontextuella faktorer, som medför att socialt utsatta EU-medborgare både utsätts för brott, hatbrott och annan kränkande behandling i det offentliga rummet.

Det är också viktigt att studera gruppens utsatthet för brott, hatbrott och annan kränkande behandling för att få kunskap om

gruppens hälsosituation. Det finns empiriskt stöd för att hatbrottsutsatthet har omfattande negativa och skadliga effekter på brottsoffers hälsa och allmänna välbefinnande (Ardelay, 2005; Iganski, 2001; Lehavot et al., 2011; McDevitt, Balboni, Garcia & Gu, 2001; Meyer, 2003). Det är också troligt att socialt utsatta EU-medborgare uppvisar oproportionerligt många hälsoproblem i likhet med andra grupper som befinner sig i en liknande livssituation (Culhane et al., 2001; Greenberg & Rosenheck, 2010; Haddad et al., 2005; Kertesz et al., 2005; Merrill, Richards & Sloan, 2011; Schanzer et al., 2007) samt att denna ohälsa delvis kan spåras tillbaka till gruppens brottsutsatthet. Det är dock viktigt att studera de socialt utsatta EU-medborgarnas hälsosituation specifikt. Det är väl känt i litteraturen att det finns olika hälsoutfall för olika underkategorier av socialt sårbara grupper och det är därför viktigt att identifiera de risk- och skyddsfaktorer som är specifika för en specifik gruppssituation (Whitbeck, 2009). Även här blir det viktigt att diskutera gruppens övergripande sårbarhet, eftersom det är denna som medför att de ofta saknar olika skyddsfaktorer att bemöta utsattheten som de utsätts för.

Ett tredje argument är att det är viktigt att undersöka hur marginaliserade och utsatta befolkningsgrupper, så som de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri inom det offentliga rummet, bäst kan studeras inom forskningen. Socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom bedriva tiggeri i det offentliga rummet kan definieras som en "sårbar", "gömd" och "svåråtkomlig forskningspopulation" (UyBico et al., 2007). Forskare som önskar att studera denna grupp kommer att stöta på olika individuella och strukturella hinder som gör det svårt att få tillgång till forskningsfältet och på så vis studera gruppen i fråga. Detta resulterar i brist på kunskap om gruppen som i sin tur kommer att göra det svårt för beslutsfattarna att utveckla strategier för att stödja dessa grupperingar som brottsoffer. Inom denna aktuella studie ämnar vi att diskutera och lyfta fram olika metodologiska utmaningar som vi stötte på under studiens fältarbete, vilket förhoppningsvis kan ge praktiska råd till forskare som önskar att studera gruppen i framtiden.

1.1 Syfte

Den aktuella studien fokuserar på socialt utsatta EU-medborgares utsatthet och upplevelser av brott, hatbrott och annan kränkande behandling som de varit utsatta för under tiden som de har befunnit sig i Malmö och bedrivit tiggeri i det offentliga rummet. Vår förhoppning är att studien kan medföra en ökad kunskap till såväl privatpersoner, forskare och praktiker i möten med etniska och sociala minoritetsgrupper samt ge praktiska råd om hur forskare ska få tillgång till forskningsfältet rörande sårbara etniska och sociala minoritetsgrupper.

Frågeställningarna för forskningsprojektet är:

- Hur påverkas socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet av att utsättas för brott, hatbrott och annan kränkande behandling?
- Hur diskuteras brott, hatbrott och annan kränkande behandling inom gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet?
- Påverkar individens utsatthet hela gruppens välmående?
- Vilka metodologiska problem finns vid studier av socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri som brottsoffer och vilka hinder utgör detta för kunskap om gruppens utsatthet och dess effekter?

2. TIDIGARE FORSKNING

Det finns få studier som har undersökt socialt utsatta EU-medborgares situation, både inom och utanför Sveriges gränser framförallt rörande deras brottserfarenheter. Detta kan delvis bero på att gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri inte är väl definierade inom den socialvetenskapliga forskningen samt forskares problem med att få tillgång till forskningsfältet. Följande kapitel ämnar lyfta fram den forskning som finns om socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri utifrån ett brottsofferperspektiv.

2.1 Utsatthetens omfattning

Det har uppmärksammats att antiziganismen, d.v.s. den speciella form av rasism där fientlighet, fördomar, diskriminerade och kränkande handlingar som riktas mot romer eller personer som uppfattas tillhöra den romska minoriteten, har ökat i intensitet under de senaste åren, särskilt i Central- och Östeuropa (Brearley, 2001; Bunescu, 2014). Mer specifikt så har hatet kommit att riktas mot de grupper som uppfattas som romer och försörjer sig genom att bedriva tiggeri (Baker, 2017). Vi saknar dock i stort sett kunskap om gruppen socialt utsatta EU-medborgares problematiska situation, speciellt rörande deras brottsoffererfarenheter.

Orsaken till att det finns en kunskapsbrist rörande denna specifika grupp ligger antagligen i att det finns en mängd olika metodologiska problem relaterade till att forskare ska få tillgång till forskningsfältet (Wallengren & Mellgren, 2015b), att socioekonomiska grupper som de socialt utsatta EU-medborgarna helt enkelt tenderar att förbises eller ”glömmas bort” i samhällsdebatten (Kinsella, 2012) samt att det

råder en viss form av begreppsförvirring inom den akademiska debatten om vilka attribut som kategoriserar gruppen. Tidigare studier som har försökt att lyfta fram romers eller socialt utsatta EU-medborgare som brottsoffer tenderar att inte göra en tydlig distinktion mellan den etniska gruppen "romer" och socioekonomiska grupper såsom "socialt utsatta EU-medborgare" eller för den delen grupper som inte själva nödvändigtvis betecknar sig själva som romer (se t.ex. FRA, 2009 där gruppen "Travellers" lyfts fram som en utsatt grupp för olika former av rasism eller kommissionen mot antiziganism (2016) där de socialt utsatta EU-medborgarna i huvudsak beskrivs som en romsk grupp). Att det har genomförts så få studier tillsammans med den rådande begreppsförvirringen medför att det är svårt att uttala sig om gruppens erfarenheter och aktuella situation. Det är dock klart att vi kan placera dessa gruppers erfarenheter av olika former av utsatthet och diskriminering på ett kontinuum som rör brott mot dem som grupp (exempelvis brott, hatbrott och annan mer "direkt" kränkande behandling) till diskriminerande behandling (laglig eller illegal) från olika statliga aktörer (t.ex. vräkningar från offentligt ägd mark, inträdesförbud etc.).

När det gäller mer direkta former av brott, hatbrott och kränkande behandling som är av centralt intresse för denna aktuella studie så har självrapportstudier visat att *romer* utsätts för höga nivåer av brott, hatbrott och annan kränkande behandling (Wallengren & Mellgren 2015a; Wigerfeldt & Wigerfeldt 2014; FRA 2009) men dessa studier har inte fokuserat på den mer marginaliserade romska minoriteten som försörjer sig genom att tigga i offentlig miljö. Svensk officiell statistik visar att andelen anti-romskt motiverade hatbrott som anmäls till polisen har ökat sedan 2008 (Djärv, Westerberg & Fenzel 2017). Ökningen av anti-romskt motiverade brott i den svenska statistiken skulle möjligen kunna förklaras av det ökade antalet socialt utsatta EU-medborgare som kommer till Sverige tillfälligt för att tigga, men denna hypotes har inte testats empiriskt. Den officiella statistiken måste dessutom tolkas med stor försiktighet, inte minst när vi diskuterar de socialt utsatta EU-medborgarnas erfarenheter. Det är troligt att många av de brott som de socialt utsatta EU-medborgarna är utsatta för, inte blir registrerade av polisen som anti-romskt motiverade brott på grund av det faktum att det är svårt för polisen att avgöra huruvida en person har varit utsatt på grund av att en person

tillhör den romska minoriteten eller om personen har utsatts för att denne bedriver tiggeri. Det är dessutom troligt att många av de brott som begås mot socialt utsatta EU-medborgare inte anmäls till polisen eftersom gruppen har en låg tilltro till rättssystemet (Delin, 2016; Lacatus, 2015) eller att gruppen inte är motiverad att rapportera sina erfarenheter, då de enbart har rätt att befinna sig i Sverige under en kortare tidsperiod (SOU, 2016:6). På grund av dessa faktorer är det nästan omöjligt att få en realistisk bild av hur många hatbrott de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom tiggeri utsätts för. Det är sålunda troligt att gruppen är utsatt för betydligt mer brottslighet än vad den officiella statistiken ger sken av.

Det finns i huvudsak två datakällor som diskuterar socialt utsatta EU-medborgares utsatthet för olika former av brott och annan kränkande behandling i Sverige. I en studie av Lacatus (2015) intervjuades 37 stycken EU-medborgare som också var självdefinierade rumänska romer om deras erfarenheter av antiziganistiska/anti-romska brott och andra allvarliga kränkningar som de hade blivit utsatta för sedan de befunnit sig i Sverige och försörjt sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö. Av resultaten framkom att dessa studiedeltagare hade varit utsatta för drygt 40 incidenter som enligt studien skulle kunna kategoriseras som antingen ett hatbrott (med antiziganistiskt/ anti-romskt motiv) eller annan (och inte nödvändigtvis i juridisk mening olaglig) allvarlig kränkning motiverad av antiziganism. I en rapport av Länsstyrelsen (2014) som bygger på enkäter och intervjuer med kommunala företrädare framkom det av resultaten att många socialt utsatta EU-medborgare även utsätts för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete och att vissa av dem tvingas att tigga, begå brott eller utsätts för sexuella ändamål och människohandel. Denna form av utsatthet som länsstyrelsen belyser är inte nödvändigtvis personbrott i den meningen som ligger i fokus för denna studie, men dessa data pekar ändå att gruppen, på grund av sin sårbara livssituation, kan utnyttjas av andra för olika (illegala) ändamål vilket givetvis måste tas i betraktande när vi diskuterar gruppens sociala sårbarhet.

Kunskapen om gruppens viktimiseringserfarenheter är alltså begränsad. Det har exempelvis inte diskuterats ingående inom den tidigare forskningen om varför de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö utsätts för brott, d.v.s. vad som motiverar gärningspersonen att utsätta gruppen

för olika former av kränkande incidenter. Tidigare studier har dessutom haft ett fokus på de antiziganistiska/ anti-romskt motiverade brotten och på så vis inte studerat vilka andra typer av brott som gruppen utsätts för. Det finns således anledning att studera denna grupps erfarenheter vidare.

2.2 Utsatthetens konsekvenser

Det finns en omfattande vetenskaplig litteratur om hur brott och olika former av kränkningar påverkar brottsoffer på olika vis men det finns förhållandevis få studier som har undersökt vilka konsekvenser brott, hatbrott och annan kränkande behandling får för socioekonomiskt svaga och socialt marginaliserade grupperingar. Enligt Kinsella (2012) så beror detta delvis på problemet med att få tillgång till forskningsfältet rörande dessa grupper, men också att det finns ett generellt ointresse av att studera dessa grupper, att dessa grupper ofta saknar politisk kapital för att lyfta fram sina problem samt att de ofta kategoriseras som förövare snarare än som brottsoffer.

Inom litteraturen som rör de negativa konsekvenserna av hatbrott så finns det empiriskt stöd för att diskriminering på grund av grupp-tillhörighet har mer omfattande skadliga effekter än brott utan ett sådant motiv (Ardelay, 2005). Hatbrottsutsatthet har dessutom visat ha en negativ inverkan på både direkta och indirekta brottsoffers psykiska och fysiska välbefinnande samt hälsosituation (Bell & Perry, 2015; Lehavot et al., 2011; Lim, 2009; McDevitt, Balboni, Garcia & Gu, 2013; Meyer, 2003; Perry & Alvi, 2011; Roberts et al., 2010).

Andersson & Mellgren (2015) har kritiserat att de flesta hatbrottsstudier i allmänhet har varit inriktade på att studera individuella motiv och specifika gruppers konsekvenser av utsatthet och påminner oss om att ett brottsoffer i själva verket kan vara offer för flera olika motiv samtidigt. Den diskriminering som socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet utsätts för, kan exempelvis motiveras av deras socioekonomiska status (tillhörighet till gruppen "tiggare"), deras etnicitet (exempelvis den romska minoriteten), funktionsnedsättning/variation, kön eller någon annan egenskap som uppfattas som "anti-social" och/eller normbrytande. Ett flertal forskare (se exempelvis Iganski, 2008; Perry, 2001) har beskrivit hatbrottsutsatthet som en process med kumulativa effekter på brottsoffren. Detta betyder att

flera motivs skadeverkningar kan påverka offren negativt och att flera lindriga brott kan ge allvarliga konsekvenser (Sue, 2010; Sue, et al., 2008; Pascoe & Richman, 2009). Samma argumentation skulle sannolikt kunna gälla även för utsatthet på grund av flera motiv, d.v.s. att personer som blir utsatta för brott och hatbrott på grund av flera motiv uppvisar fler och allvarliga negativa konsekvenser. Detta har dock inte diskuterats inom forskningen eller oss veterligen studerats empiriskt. Detta skulle eventuellt kunna vara förklaringen till det empiriska stöd som påvisar att brottsutsattheten som riktas mot vissa marginaliserade grupper, som ofta inte ingår i hatbrottslagstiftningen (t.ex. hemlösa, psykiskt sjuka, narkomaner, prostituerade etc.), kan ha en större negativ effekt än brott som riktas mot grupper som bär med sig attributen etnicitet eller kön separat och som dessutom ofta skyddas inom hatbrottslagstiftningen (Thompson, Noel & Campbell, 2004). Orsaken till detta tros ligga i att dessa extremt socialt marginaliserade grupper har generellt sett färre stödsystem för att hantera sina negativa erfarenheter (Whitbeck, 2009).

Det finns alltså förhållandevis få studier som har undersökt konsekvenserna av brott, hatbrott och andra kränkande incidenter riktade mot särskilt utsatta och socialt marginaliserade grupper, såsom exempelvis hemlösa (Fisher et al., 2000; Talhami, 1998; Wilson & Greider-Durango, 1998). Av denna anledning är de sociala och psykologiska processer som skapar negativa konsekvenser för dessa grupper relativt utvecklad. Den empiriska litteraturen tyder dock på att det finns skillnader i hälsa mellan olika typer av hemlösa på grund av olika gruppers risk- och skyddsfaktorer (Whitbeck, 2009). Personer som är hemlösa i kortare tidsperioder (som eventuellt kan inkludera socialt utsatta EU-medborgarna (SOU 2016: 6)) har generellt sett visat sig ha en lägre risk för att utveckla ohälsa än personer som är kroniskt hemlösa vilket eventuellt skulle kunna innefatta inhemska svenska hemlösa och vissa personer som söker asyl i Sverige (Whitbeck, 2009). I studien av Lacatus (2015) diskuterades inte vilka negativa konsekvenser olika former av kränkande incidenter hade på gruppen rumänsk-romska socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri, men däremot så diskuterades olika former av strategier som gruppen använde för att minska risken att utsättas för kränkande incidenter. Studiedeltagarna uppgav att de använde olika strategier för att undvika potentiella gärningspersoner såsom

att män ofta fick befinna sig nära kvinnor, finna övernattningsplatser som är svåra för gärningspersoner att ta sig till och i allmänhet samarbeta som grupp (Lacatus, 2015). I en kvalitativ studie om hemlösa i New England fann Wachholz (2005) att kvinnor och etniska minoriteter var mer utsatta för kränkande särbehandling och trakasserier än de personer som saknade dessa attribut. Det skulle sålunda vara troligt att dessa individer också upplever fler negativa konsekvenser av sin utsatthet än de som inte tillhör minoritetsgrupper. Som en socialt sårbar grupp som bär på många olika former av sårbarhet, är de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom tiggeri och deras erfarenheter av olika kränkande incidenter i offentlig miljö av både teoretiskt och empiriskt intresse.

3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Det har poängterats av ett flertal forskare att det saknas ”egna” teoretiska resonemang inom hatbrottsforskningen som självständig disciplin till varför sårbara minoritetsgrupper utsätts för brott, hatbrott och andra kränkningar (Craig, 2002; Perry, 2009). Det har dessutom lyfts fram att det hittills har genomförts få empiriska undersökningar om hatbrottens orsaker vilket sannolikt kan härledas till att forskningsfältet omkring hatbrottsutsatthet är ett relativt ungt forskningsämne (Chakraborti & Garland, 2012; Iganski, 2008). Det finns dock flera teorier på både makro- och mikronivå som försöker förklara orsakerna som ligger till grund för de sårbara gruppernas viktimisering. Följande kapitel ämnar lyfta fram den aktuella studiens teoretiska utgångspunkter.

3.1 Sårbara gruppers utsatthet

Inom kriminologin så är det vanligt att forskare förespråkar att hatbrottsviktimisering bör studeras utifrån ett brett samhällsperspektiv (makronivå) som tar hänsyn till samhällets historiska exkludering gentemot olika grupper och bestående samhällsstrukturer, d.v.s. maktrelationer som har uppstått mellan olika grupper i samhället. ”Strukturer” är de övergripande mönster som blir synliga när man undersöker olika gruppers möjligheter och brist på möjligheter i ett samhälle i jämförelse med icke-minoritetsgrupper. En av de nu mest aktuella teorierna inom litteraturen är den kanadensiska forskarens Barbara Perrys (2001) Structured Action Theory.

Perry (2001) hävdar att hatbrott bör förstås som extrem form av diskriminering som uppkommer från en kultur av segregation och diskriminering av människor som på något sätt uppfattas som

annorlunda. Enligt Perry (2001) så kännetecknas det moderna samhället av en mängd olika makt hierarkier baserade på dominans över marginaliserade grupper över "skillnad". Denna uppfattade skillnad har uppkommit genom olika historiska skeenden och används för att konstruera sociala hierarkier över exempelvis kön, ras, sexualitet och social klass etc. Olika former av hatbrott är motiverade av de negativa känslor som uppstår gentemot de "andra" och den "skillnad" dessa personer antas att representera. Att på olika sätt straffa och hota dessa grupperingar är till för att sätta sociala och kulturella gränser för vad dessa personer får och inte får göra i det etablerade och normativa samhället (Perry, 2001).

Det ska dock poängteras att det kan vara problematiskt att direkt överföra detta teoretiska resonemang till en svensk kontext. Om Perry (2001) och andra strukturteoretiker har rätt i sitt antagande att förekomsten av fördomar är kontextbundet till en viss kulturs historiska kontexter, som i sin tur har skapat samhällshierarkier mellan olika grupper vilket i sin tur möjliggör för olika former av våld och diskriminering mot grupper som uppfattas som "annorlunda", så måste vi också ta hänsyn till att Sveriges historiska utveckling och demografi, historiskt och aktuellt, skiljer sig från de anglosaxiska ländernas där dessa teoretiska resonemang har uppstått. I Sverige är det framförallt de nationella minoriteterna (romer, judar, samer, finnar och tornedalingar) som historiskt har varit utsatta för systematiskt våld och förtryck. Dessa minoritetsgrupper har en annan uppsättning identitetsmarkörer som inte, i huvudsak, är kopplade till hudfärg såsom exempelvis afroamerikaner. Därför kan vi inte lita på data från internationella studier för att korrekt informera oss om hatbrottens uttryck i ett svenskt sammanhang. Exempelvis så tycks den "andrefieringsprocess", som har riktats mot "tiggare" och romer i de nordiska länderna snarare varit mer fokuserad på gruppernas socioekonomiska förhållanden och livsföring än deras kulturella identitet och etnicitet. Westin et al (2012) har påpekat att när historiska källor har analyserats framkommer det att svenska samhällets myndighetspraxis inte har gjort en större distinktion mellan "tiggare", "lösdrivare" och de etniska grupper som historiskt har kallats för "zigenare" och "tattare" (romer). Det har dessutom hävdats att antiziganismen har sina rötter i anti-nomadismen och att majoritetssamhället har uppfattat romer (genom deras traditionella försörjningsroll som "kring-

resande”) som ”farliga” och normbrytande ”främlingar” som inte ville lyda samhällets lagar (Acton 1998; Westin et al., 2012; Selling, 2013). Enligt Svensson (1996) har samhällets syfte att legalisera mot ”lösdrivare” berott på att staten har velat kontrollera allmänhetens värderingssystem. Genom att lagstifta mot ett ”kringflackande” och ”asocialt” beteende visade man vilka normer i samhället som var nyttiga och önskvärda. ”Tattare” (en negativ beteckning som historiskt har använts bland annat om den romska gruppen resandefolket) konstruerades och beskrevs, precis som lösdrivaren, som en motbild till bondesamhällets arbetarideal (Svensson, 1996). Tonen mot både romer och socialt utsatta EU-medborgare har under det senaste decenniet hårdnat och av vissa uppfattas dessa grupperingar som hotfulla främlingar som utnyttjar samhällssystemet. Hansson (2015) intervjuade i sin avhandling 30 stockholmare om deras uppfattning om socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri. Det framkom att flera av studiedeltagarna gjorde en distinktion mellan ”genuina” och ”falska tiggare”. De genuina tiggarna beskrivs som svenska missbrukare. Dessa ansågs vara en del av det svenska samhället och har därför rätt till stöd och hjälp. De socialt utsatta EU-medborgarna uppfattas istället av många som ”främlingar” och ”icke-svenskar” som inte borde få hjälp av det etablerade samhället (se även Barker, 2017).

Vissa forskare betonar att minoritetsgruppens storlek i ett visst geografiskt område som gruppen delar med majoritetsbefolkningen påverkar främlingsfientliga attityder och i förlängningen beteenden (brottsincidenter) (Dixon, 2006). Det har spekulerats att inflödet av migranter i en stat eller i ett visst specifikt geografiskt område skulle medföra högre nivåer av hatbrottsutsatthet, eftersom dessa grupper i allt större utsträckning kommer att uppfattas som ett hot mot den rådande samhällsordningen (Carbone-Lopez & Rosenfeld, 2011). Senare års analyser av korrelationer mellan hatbrottsprevalens och minoritetsgruppers mobilitet stödjer i stort denna hypotes (Lyons, 2007; Sexton, 2011; Stacey et al., 2011; Van Kestern, 2016). Det skulle kunna vara så, att de senaste årens ökning av anti-romskt motiverade brott i den svenska statistiken skulle kunna förklaras av det ökade antalet socialt utsatta EU-medborgare som kommer till Sverige tillfälligt för att tigga och att dessa grupper uppfattas som ett kulturellt hot mot det svenska samhället, men detta har inte testats

empiriskt. Enligt Frost (2007) påverkar den politiska retoriken främst delar av arbetarklassen, framförallt de personer som är negativt drabbade av strukturella och sociala förändringar (se även Athwal, Bourne & Green et al, 2001; Iganski, 2008). Det har ibland lyfts fram att hatbrottsutövare ibland använder våld för att, i deras uppfattning försvara sina rättigheter. I en studie av gärningspersoner av rasistiska hatbrott i England visade exempelvis Ray & Smith (2001) att gärningspersonerna (oftast män) vanligtvis bodde i socialt belastade bostadsområden och ofta hade låg utbildningsnivå. De betraktade sig själva som de riktiga offren i samhället – de var exkluderade och osynliga eftersom de var socioekonomiskt svaga, vita män som samhället inte bryr sig om (Ray & Smith, 2001).

Det har dock lyfts fram en del kritik mot dessa makroteorier. Det har exempelvis poängterats att dessa strukturteorier är allt för förenklade och att de inte kan förklara varför vissa personer begår hatbrott men inte andra i samma strukturella sammanhang (Chakraborti & Garland, 2012; Iganski, 2008). Empiriska studier har dessutom påvisat många hatbrott inte begås av ”extremister” eller av personer med särskilt starka politiska ställningstaganden (Iganski, 2008). I en amerikansk studie av McDevitt, Levin & Bennett (2003) som byggd på intervjuer med förövare, poliser och brottsförfattare, delades hatbrottsförövarna i olika grupper. Den enskilt vanligaste gruppen av förövare definierades som ”spänningssökare”. Grunden för deras angrepp var dels fördomar, dels en känsla för makt men deras motiv tycktes också vara motiverat av att det var ”roligt” och ”spännande” att utföra olika kränkande handlingar mot olika sårbara grupperingar (McDevitt, Levin & Bennett, 2003).

På grund av detta faktum så har vissa forskare lyft fram att hatbrottsincidenter främst ska förstås som ett resultat av att gärningspersonerna tar till vara på tillfällen i sin egen vardagliga situation (Iganski, 2008; Tiby, 2007). Chakraborti & Garland (2012) hävdar exempelvis att orsaken till att hatbrott sker bör förstås genom att studera olika marginaliserade gruppers sårbarhet. Enligt detta synsätt så behöver inte hatbrott vara motiverade av att ”trycka ner” sårbara ”andra” som det har hävdats av bland annat Perry (2001). I stället så anses det att motivationen till att hatbrott sker ofta kan spåras till banala motiv som tristess eller och att det är enkelt att begå brott mot vissa individer som lever i en marginaliserad och sårbar livssituation.

Enligt detta synsätt är det alltså inte en persons identitet i sig som gör dem sårbara och utsatta för viktimisering. I stället blir de brotts-offer genom interaktionen mellan att deras identitet tillsammans med olika situationella och kontextuella faktorer (som deras sociala klass, kön och rutinaktiviteter) (Chakraborti & Garland, 2012). I ett flertal studier genomförda av Iganski (2008) på olika hatbrottsoffer så visade resultaten att hatbrott ofta kan spåras till en "triggande incident". Ett bråk kan exempelvis starta i en viss social kontext och sedan leda till att förövaren använder verbala rasistiska uttryck. Vid dessa incidenter var motivet från början alltså inte motiverat av ett hatbrottsmotiv men språkbruket kom att bli en del i konflikten när situationen trappades upp.

Relationen mellan den fysiska miljö och möjligheter att begå brott är väl etablerad inom kriminologin (Cohen & Felson, 1979; Fattah, 1991; Van Dijk & Steinmetz, 1980). Dessa teoretiska utgångspunkter, som ofta går under samlingsbegreppen "rutinaktivitetsteorier" eller "livsstilsteorier", är förhållandevis väl empiriskt testade och har använts för att studera socialt marginaliserade och sårbara grupperingar som exempelvis hemlösa och flyktingar (Tyler & Beal, 2010; Tyler et al., 2004; Van Kesteren, 2016). Utgångspunkten i dessa teorier är antagandet att människor som har riskfyllda livsstilar och är engagerade i riskfyllda verksamheter har en högre risk att utsättas för brott (Cohen & Felson, 1979). Enligt dessa teorier så är det framförallt sammanstrålningen mellan tre olika faktorer av centralt värde för att förklara viktimisering: 1) en motiverad gärningsperson, 2) ett potentiellt offer och 3) avsaknaden av en väktare vid en viss tid och plats. Dock påpekade Hinderlang och hans kollegor att risken för att viktimiseras också ökar av en mängd olika faktorer som kan kopplas till en individs livsstil, exempelvis vilket arbete personen har, vad personen gör på sin fritid och vilka sociala miljöer personer tenderar att röra sig i (Hinderlang, Gottfredson, & Garofalo, 1978). De föreslår alltså att en persons livsstil konstrueras utifrån olika strukturella begränsningar, till exempel en persons kön, ålder, etnicitet, arbetssituation och andra socioekonomiska faktorer (Hinderlang, Gottfredson, & Garofalo, 1978).

Inom ramen för brott, hatbrott och andra kränkande incidenter som riktas mot socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom tiggeri på offentliga platser kan sannolikt deras utsatthet

förklaras av olika demografiska variabler kopplade till deras livsstil, exempelvis att de i stor utsträckning befinner sig på offentliga platser och är synliga för potentiella gärningspersoner, att de sover utomhus, saknar förmåga att hävda sig i en verbal konfrontation på grund av språkproblem, att gärningspersonen tror att de bär med sig mycket pengar) etc. (för en djupare diskussion se Snow & Anderson, 1993).

I en nyligen genomförd studie analyserade Van Kesteren (2016) hatbrott riktade mot olika migranter från 14 västeuropeiska länder. Resultaten visade att hatbrott drivs både av kulturella spänningar mellan det traditionella majoritetssamhället och immigranterna (Perrys, 2001) men också, på individnivå, livsstilsrelaterade demografiska variabler som omfattas i Livsstilsteorin (Hindelang, Gottfredson & Garofalo, 1978). Detta ger oss en indikation på att det är viktigt att analysera utsatthet både ur ett makro- och mikroperspektiv och att hatbrott sannolikt är en resulterande händelse av ett förhållande mellan sociala och individuella/kontextuella faktorer.

4. STUDIENS GENOMFÖRANDE

Att studera en så kallade socialt sårbara grupper är ofta en metodologisk utmaning (Bonevski et al. 2014). Inom den litteratur som diskuterar det empiriska studerandet av sådana socialt marginaliserade och utsatta grupper som på många vis liknar de socialt utsatta EU-medborgarna beskrivs dessa ofta som ”svår att nå”, ”sårbara” eller ”dolda” forskningspopulationer på grund av de metodologiska barriärer som finns för att få tillgång till forskningsfältet (Hackathorn, 1997; Pfeffer & Cuevas, 2017; UyBico, Pavel & Gross, 2007). Detta kapitel ger en översikt över hur det empiriska kvalitativa materialet som ligger till grund för denna studie samlades in. Kapitellet ämnar dessutom redogöra för och analysera de metodologiska utmaningar som var involverade i fältarbetsprocessen från identifiering av forskningspopulationen till analys av det kvalitativa intervju-materialet. Förhoppningen är att detta kapitel kan ge en inblick men också en praktisk vägledning om hur forskare kan utveckla strategier för att få tillgång till utsatta forskningspopulationer, specifikt de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri på offentlig miljö.

4.1 Att definiera gruppen

Ett av de första problemen vid studier av sårbara forskningspopulationer är hur gruppen ska definieras. För forskaren är det viktigt att få en funktionell arbetsdefinition av den grupp som hen ämnar studera men det är också viktigt för att lägga grunden för förtroende och förmå den tänkta forskningspopulationen att delta i forskningsprocessen. Grunden till definitionsproblematiken ligger i att sociala, etniska och kulturella identiteter ofta är flytande och

ombytbara (Stets & Burke, 2000). Hur individer väljer att definiera och beskriva sig själva varierar kraftigt mellan kultur, ålder och olika politiska ställningstaganden. Om en forskare använder en allt för snäv definition så finns det en risk att många individer inte anser att den tänkta studien gäller för dem eller att forskaren inte har tillräckligt med kunskap om gruppens sammansättning för att genomföra en valid studie. Om forskaren i stället använder en allt för bred definition så finns i stället risken att urvalet blir allt för oprecist för att dra några slutsatser (Hackathorn, 1997).

Som vi tidigare har poängterat så är de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i Sverige är en extremt heterogen population. Majoriteten av dessa personer tillhör den etniska minoriteten romer från Rumänien (SOU, 2016: 6). Det är dock problematiskt att dra slutsatsen att gruppen på grund av detta ska beskrivas som just romer. För det första så är många av de socialt utsatta EU-medborgarna inte självdefinierade etniska romer utan ser sig helt enkelt som rumäner, bulgarer, polacker etc. (SOU, 2016: 6). För det andra så är det relativt vanligt att medlemmar i den grupp som majoritetssamhället definierar som "romer" inte nödvändigtvis betraktar sig som romer utan föredrar andra beteckningar och definitioner (Kosa, 2007).

För att få en användningsbar arbetsdefinition om målpopulationen använde vi en socioekonomisk definition och definierade gruppen som både migranter (EU-medborgare som hade rest från en EU-medlemsstat till Sverige under de fria rörelselagarna) samt en socioekonomisk definition att studiedeltagarna ska försörja sig genom att bedriva tiggeri. De potentiella studiedeltagarna i denna studie skulle (i huvudsak) försörja sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö. I denna studie definierades tiggeri som "att tigga offentligt och regelbundet om pengar eller andra varor för personligt bruk från förbipasserande utan att tillhandahålla några tjänster eller varor i utbyte mot det mottagna föremålet(en)".

Det fanns flera fördelar med att använda denna definition. Genom att använda denna socioekonomiska definition behövde vi inte definiera gruppens eller specifika individers etnicitet, det spelade ingen roll om de var romer, rumäner, bulgarer eller någon annan etnisk eller kulturell folkgrupp eller om de använde alternativa beteckningar om sin etniska tillhörighet. Vidare kunde vi, genom att använda en

definition och se individerna som sociala aktörer (tiggare), utesluta personer som försörjde sig på ett annat sätt än just tiggeri (såsom att samla in flaskor, sälja tidningar etc.). En annan fördel var, som vi kommer att diskutera mer ingående nedan, att vi hade möjlighet att på ett förhållandevis oproblematiskt sätt komma i kontakt med potentiella forskningsdeltagare som tillhörde gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att tigga i det offentliga rummet. Det ska dock poängteras att det inte var helt oproblematiskt att använda denna socioekonomiska definition. Flera av de blivande forskningsdeltagarna var kritiska till att vi i huvudsak betecknade dem som "tiggare". Några av studiedeltagarna menade, att det var en allt för simpel definition som inte fångade upp deras självupplevda tillhörighet. Dessa studiedeltagare var noga med att betona att de mer eller mindre var tvingade till att försörja sig genom att bedriva tiggeri. Två av studiedeltagarna menade exempelvis att de hade föredragit att beskriva sig själva som "fattiga personer med ett ursprung i Rumänien" som dessutom är "arbetssökande" eller "personer från Rumänien som är tvingade att försörja sig genom att bedriva tiggeri".

4.2 Tillträde till forskningsfältet

Att få tillgång till forskningsfältet är alltid en utmaning för forskare som ämnar studera sociala problem, framförallt när det involverar studiedeltagare som lever under marginaliserade och osäkra förhållanden såsom de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet.

Forskargruppen som genomförde den aktuella studien har tidigare erfarenhet av att studera romer som brottsoffer, både genom intervjuer och enkäter (Wallengren & Mellgren, 2015a, 2015b). Flera forskare har hävdat att det är fördelaktigt om en forskare delar sin identitet med den aktuella forskningspopulationen som hen ämnar studera och att detta kommer att medföra flera metodologiska fördelar i forskningsprocessen i jämförelse om forskaren inte delar gruppens tillhörighet (Kosa & Adany, 2007; Senior & Bhopal, 1994). Under de tidigare brottsofferstudierna fann vi att det på många vis var fördelaktigt att vissa av oss delade attribut (som etnicitet, språkkunskaper etc.) med studiedeltagare och att denna "kulturella kompetens" ledde till flera metodiska fördelar (se exempelvis Wallengren & Mellgren, 2015b). I denna aktuella studie definierade

majoriteten av deltagarna sig som rumänska romer och eftersom flera personer inom forskningsprojektet, exempelvis denna aktuella studies huvudförfattare (S.W) själv tillhör den nationella minoriteten romer, skulle man kunna tänka sig att vi även skulle uppleva att min etniska identitet skulle ge olika fördelar även i detta projekt. Men när forskargruppen frågade studiedeltagarna om huruvida forskargruppens medlemmars egna etniska identitet var fördelaktigt eller inte, menade samtliga av studiedeltagarna att detta inte hade någon betydelse. Flera av studiedeltagarna berättade under datainsamlingen att livssituationen mellan förforskargruppens romska medlemmar (S.W, samt de tolkar som användes i projektet som både tillhörde den romska minoriteten och hade rumänsk bakgrund) och dem själva var alltför olika för att de två grupperna skulle utveckla känslor av förtroende och tillhörighet med enbart sin romska identitet som utgångspunkt. För vissa av deltagarna var kunskapen om att vissa personer i forskargruppen tillhörde romska minoriteten ett intresse och en nyfikenhet (vilket eventuellt ökade förtroende mellan forskargruppen och studiedeltagarna) men det öppnades också för långa diskussioner där forskargruppen kände att de blev intervjuade från studiedeltagarna (inte minst vad gäller deras språkliga färdigheter, hur de bor, hur de såg ut etc.). För att nå ut och få kontakt med potentiella studiedeltagare kunde vi alltså inte förlita oss på att vår etniska tillhörighet och den potentiella kulturella kompetensen skulle medföra att vi fick tillgång till forskningsfältet. I stället användes ett antal olika strategier för att nå ut till potentiella studiedeltagare.

Den första och en oerhört viktig ingång till fältet för denna studies datainsamling uppstod i och med att (S.W) redan år 2014, långt innan att denna aktuella studie var påtänkt, fick kontakt med en rumänsk-romsk man i dryga 40-års ålder som försörjde sig genom att tigga i närheten av en butik där S. W brukade gå och handla. "Dorin" och S. W hade efter att ha hälsat på varandra vid upprepade tillfällen allt mer börjat att samtala. I början av samtalen jämförde Dorin och S. W sina olika romska dialekter och Dorin försökte lära S. W sin dialekt av Romani chib (kelderash). De kom till slut att byta kontaktuppgifter med varandra och träffades alltid regelbundet när Dorin befann sig i Sverige. När detta aktuella forskningsprojekt sedan startade under sommaren 2016 var Dorin en betydelsefull kontakt. Han kände många av de andra socialt utsatta EU-medborgare som

befann sig i Sverige och han hjälpte till med att både få kontakt med andra personer som försörjde sig genom att bedriva tiggeri, men också genom att prata om forskningsprojektet och att framförallt S. W var någon att lita på. Förutom att Dorin kom att bli en form av informell insider som hade kontakt med andra socialt utsatta EU-medborgare, så fungerade han också som en diskussionspartner som kunde ge praktiska råd om olika etiska förfaranden, var personer tillhörande gruppen brukade befinna sig etc.

Ett annat sätt att få tillgång till fältet var att S. W engagerade sig i olika sociala aktiviteter riktade mot socialt utsatta EU-medborgare som försörjde sig genom att bedriva tiggeri. Den organisation som S. W var mest aktiv inom var den ideella organisationen Röda korset. En till två dagar i veckan under sommaren deltog S. W i att delta ut frukost till socialt utsatta EU-medborgare som kom till Röda korsets lokal. Syftet med dessa kontakter var dock inte att dessa organisationer på ett direkt vis skulle hjälpa till med att finna potentiella studiedeltagare. Tvärt om så var ett villkor för S.W: s engagemang i dessa sociala aktiviteter att han inte skulle genomföra intervjuer direkt på plats med personerna som befann sig där för att söka stöd och hjälp, eller för den delen ägna tiden åt att boka möten med potentiella studiedeltagare. Men kontakten med dessa organisationer medförde ändå flera fördelar. Genom att få en insyn i denna verksamhet fick forskargruppen en bredare kunskap om och inblick i de socialt utsatta EU-medborgarnas sociala och rättsliga situation. Personerna som arbetar inom dessa organisationer hade ofta en god kunskap om gruppens situation och kunde ge praktiska och etiska råd om hur forskargruppen skulle närma sig potentiella studiedeltagare. Deltagandet gav dessutom en inblick i vilken betydelse dessa ideella organisationers samlingsplatser hade för gruppen. Dessa platser fungerade inte enbart som ställen där de kunde få tillgång till mat, husrum, vård eller juridisk rådgivning. De fungerade också som platser där gruppen kunde mötas, vila ut och planera och sina framtida aktiviteter. Genom att delta i dessa sociala aktiviteter hade forskargruppen en förhoppning om att bli mer ”synlig” för gruppen och därmed få en högre grad av förtroende från de personer som förhoppningsvis skulle komma ihåg att S. W hade deltagit och befunnit sig i dessa kontexter. Den mer direkta kontakten för att boka och genomföra intervjuer med studiedeltagarna togs i stället direkt i det offentliga rummet.

4.3 Urvalsförfarande

En grundläggande utmaning för studiegenomförandet när det gäller sårbara forskningspopulationer är att traditionella provtagningsmetoder ofta inte kan användas för att få tillgång till forskningsdeltagare. Den så kallade "dolda naturen" rörande dessa populationer är tydlig i det faktum att forskare ofta saknar kunskap om den specifika forskningspopulationens storlek och var de befinner sig geografiskt (Heckathorn, 2011). För att överkomma denna metodologiska barriär så har forskare utvecklat flera olika urvalsförfaranden, exempelvis snöbollsmetoden (Heckathorn, 2011), att samla in data med hjälp av intresseorganisationer (som kan ses som en variant av snöbollsmetoden) (Goodman, 1961; Becker, 1963) eller att samla in data inom en specifik institution (se exempelvis Andersson & Mellgren, 2016) eller det så kallade respondentdrivna urvalet (respondent driven sampling method) (RDS) (Heckathorn, 2011; Zhang, 2012). Samtliga av dessa urvalsförfaranden har dock sina egna metodologiska problem och utmaningar. Det är i realiteten svårt (eller omöjligt) att få ett helt slumpmässigt urval vid studier av samhällets mest utsatta och marginaliserade grupper som vi av olika anledningar saknar demografisk kunskap om (Hackelthorn, 2011).

Den aktuella studiens målpopulation var utmanande att få ett urval ifrån, eftersom vi saknade kunskap om hur många socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i Malmö (antalet ändras dessutom ständigt genom gruppens mobilitet). Som tidigare påpekat så ansåg inte de ideella organisationer som S. W hade varit i kontakt med att deras lokaler skulle användas för att bedriva en datainsamling. Men efter att vi hade definierat målpopulationen som EU-medborgare (migranter) och sociala aktörer (tiggare) så var det relativt oproblematiskt att identifiera potentiella studiedeltagare i det offentliga rummet eftersom de är (och måste vara) synliga då de bedriver tiggeri i denna kontext. Denna grupp blir inte helt "dold" förrän de avslutar sin aktivitet.

För att kontakta och identifiera potentiella studiedeltagare användes i denna studie det så kallade "målurval" (den engelska beteckningen är "target sample") (Watters & Biernacki, 1989). Under det första steget i detta urvalsförfarande valde vi ett geografiskt område i centrala delar av Malmö och räknade hur många potentiella studiedeltagare som var i det området under varje vardag. Därefter märkte

vi ut exakt var de befann sig i dessa geografiska områden (om de satt utanför butiker, korsningar etc.). Vi försökte också uppskatta under vilken tid personerna befann sig på den aktuella platsen och avgöra huruvida det var samma personer som använde samma geografiska platser för att tigga varje dag. Vi kunde dra slutsatsen att antalet potentiella studiedeltagare var i stort sett lika många under vår aktuella kontrollperiod. (Under våra fyra uppskattningar fann vi att det fanns mellan 38-41 potentiella studiedeltagare i det fördefinierade geografiska områdena.) Vi kunde dra slutsatsen att de tycktes vara som så, att samma potentiella studiedeltagare använde samma geografiska platser för att tigga och gjorde detta ungefär från 9.00 på morgonen till 19.00 på kvällen. Detta gav oss ett "tidsrum" där vi både kunde kontakta studiedeltagarna och samla in datamaterialet.

Totalt tog forskargruppen kontakt med 39 personer i offentlig miljö som tillhörde gruppen socialt utsatta EU-medborgare som (i huvudsak) försörjer sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö i Malmö. De tillfrågades om de ville delta i semi-strukturerade intervjuer för att beskriva sina erfarenheter av brott, hatbrott och annan kränkande behandling samt vilka konsekvenser dessa incidenter hade haft för individuella personer och gruppen i sin helhet. Av de tillfrågade personerna valde 28 att delta i studien. Bland dessa deltagare fanns det 13 män och 15 kvinnor. Majoriteten, 24 av studiedeltagarna beskrev sig själva som tillhörande den romska minoriteten från Rumänien. De andra deltagarna beskrev sig själva som bulgarer och "icke-romer". Individernas etniska tillhörighet skall dock tolkas med viss försiktighet då det är troligt att vissa av studiedeltagarna eventuellt ville hemlighålla sin etniska tillhörighet för forskargruppen. Även bland personer som sade sig tillhöra den romska minoriteten lyfte ibland fram detta senare under en intervju då de förstod att vissa personer i forskarteamet själva tillhörde den romska minoriteten, vilket skulle kunna tolkas som att forskargruppens egna etniska tillhörighet i detta fall medgav vissa metodologiska fördelar. Andra studiedeltagare var försiktiga med att beskriva sig som romer eftersom de, i sin egen mening saknade vissa kulturella attribut som de ansåg var centrala för att de skulle kunna beskriva sig som romer (dessa deltagare lyfte bland annat fram att de inte hade goda kunskaper i romani chib). Deltagarnas ålder varierade mellan 18 till 60 år. En sammanfattande beskrivning över studiedeltagarna kan ses i tabell 1.

Tabell 1. Beskrivning av studiedeltagarna.

Deltagare Nr (N=28)	Kön	Ålder	Etnicitet	Ursprungsland
1	K	40	Icke-rom	Bulgarien
2	M	18	Rom	Rumänien
3	K	25	Rom	Rumänien
4	K	35	Icke-rom	Rumänien
5	K	40	Rom	Rumänien
6	M	35	Rom	Rumänien
7	K	60	Rom	Rumänien
8	K	30	Rom	Rumänien
9	M	40	Rom	Rumänien
10	M	60	Rom	Rumänien
11	M	25	Rom	Rumänien
12	M	30	Icke-rom	Bulgarien
13	K	30	Icke-rom	Bulgarien
14	K	40	Rom	Rumänien
15	K	20	Rom	Rumänien
16	M	40	Rom	Rumänien
17	K	20	Rom	Rumänien
18	K	35	Rom	Rumänien
19	M	50	Rom	Rumänien
20	K	25	Rom	Rumänien
21	K	40	Rom	Rumänien
22	K	35	Rom	Rumänien
23	K	55	Rom	Rumänien
24	M	40	Rom	Rumänien
25	M	35	Rom	Rumänien
26	M	50	Rom	Rumänien
27	M	25	Rom	Rumänien
28	M	20	Rom	Rumänien

Det skall påpekas att detta urvalsförfarande inte medförde att vi fick ett slumpmässigt urval och att det därför inte användas för att generalisera våra forskningsresultat (Watters & Biernacki, 1989). Vi anser dock att urvalsförfarandet har vissa fördelar i förhållande till andra urvalsmetoder som traditionellt har använts för att nå ut till olika sårbara forskningspopulationer. Urvalsförfaranden som förlitar sig på det strikta snöbollsurvalet har det metodologiska problemet att deltagare i dessa urval sannolikt har avvikande egenskaper än icke-frivilliga. Det har noterats att de inledande deltagarna i snöbollsurvalet tenderar att rekrytera andra som är demografiskt lika dem själva eller rekryterar personer som passar deras egen tolkning av ett visst specifikt socialt problem (Heckathorn, 2011). Genom att använda målurvalet var det möjligt att undvika detta problem. Vi ser inte någon anledning att potentiella studiedeltagare i vårt fördefinierade geografiska område skulle bära på några specifika attribut i förhållande till personer som utförde tiggeri utanför vår geografiska sfär. Genom att använda detta urvalsförfarande kunde vi försäkra oss om att de potentiella studiedeltagarna var socialt utsatta EU-medborgare som försörjde sig genom tiggeri och ingen annan verksamhet. En annan fördel med att kontakta potentiella studiedeltagare "direkt" i det offentliga rummet var, att det fanns möjligheter för forskargruppen att låta potentiella deltagare styra sin egen tid. Vi kunde kontakta dem vid upprepade tillfällen (om detta krävdes), vilket gjorde att vi kunde planera vår datainsamling och hade möjlighet för att ge utrymme för förtroendeskapande arbete.

4.4 Fälttekniker och etiska ställningstaganden

Som vi tidigare har diskuterat så är det problematiskt att få tillgång till fältet rörande olika sårbara minoritetsgrupper samt att få ett urval av studiens målpopulation. Men det finns också en mängd olika individuella metodologiska barriärer för studiedeltagande, som kan medföra att individer från en specifik minoritetsgrupp inte vill eller kan delta i en studie. Forskaren(na) måste anpassa sina fälttekniker för målpopulationens önskemål. Det är ett välkänt faktum, att minoritetsgrupper ofta är oroliga för att forskningsresultat kan användas emot dem (Davis & Hendricks, 2007; Reising & Parks, 2000; Songs, 1992). För vissa grupper, som exempelvis migranter (som de socialt utsatta EU-migranterna), finns det ibland en oro för

att studiedeltagande kan leda till att de blir utvisade eller på andra sätt motarbetade (Davis & Henderson, 2003). I studier av sårbara grupper är dessa metodologiska överväganden ofta problematiska eftersom att de kan påverka studiens validitet, men dessa tillvägagångssätt är emellertid nödvändiga för ett etiskt förfarande rörande dessa gruppers trygghet och studiedeltagande.

Forskargruppen kontakt med 39 personer direkt i offentlig miljö och frågade om de ville delta i semi-strukturerade intervjuer för att beskriva sina erfarenheter och konsekvenser av olika kränkande incidenter. Majoriteten av dessa potentiella studiedeltagare, 28 stycken, valde att ställa upp på intervjuer. Det främsta motivet till att de ville ställa upp var att de ansåg att det skulle vara fördelaktigt om majoritetssamhället fick en djupare förståelse för deras aktuella livssituation. Samtidigt påpekade de blivande studiedeltagarna att det var problematiskt för dem att delta i längre intervjuer, eftersom att dessa riskerade att ta tid från deras arbetstid. Studiedeltagarna menade att tiggeri är en oerhört tidskrävande verksamhet som kräver god och omfattande planering från deras sida. Förutom att försöka få in pengar från sin verksamhet så måste de också planera hur de skall få tillgång till toalett, dusch och mat under dagen. Deras aktivitet ger ganska blygsam försörjning (ca 100-150 kr per dag enligt vissa av studiedeltagarna). Av dessa anledningar är det givetvis problematiskt för gruppen att delta i längre intervjuer. Men eftersom forskarteamet hade valt att kontakta potentiella studiedeltagare direkt i offentlig miljö och dessutom hade samlat in data om var mer exakt specifika personer befann sig under dagen var det dock möjligt för oss att låta studiedeltagarna att planera sin egen tid (något som studiedeltagarna uppskattade). Vi kunde tillsammans planera både med de tolkar som användes i projektet och de potentiella studiedeltagarna om när vi skulle ses, om vi skulle ses på en annan plats och kunde också ”pausa” intervjuer för att senare komma tillbaka om studiedeltagaren uppfattade detta som önskvärt. Genom att planera och prata med studiedeltagare kunde vi signalera att deras tid var av betydelse och förhoppningsvis skapa en högre nivå av förtroende. Det var inte ovanligt att forskargruppen blev tillsagda att pausa intervjun under tiden som intervjudeltagarna fick kontakt med någon person på gatan som ville ge dem pengar. Det hände också att deltagarna önskade att intervjun skulle ske någonstans i ”skymundan” så att forskarteamet inte tog

uppmärksamheten från dem. Flera studiedeltagare menade att det lättaste sättet att komma över dessa problem skulle vara att ge dem betalt för sitt deltagande i studien. Det skulle innebära att intervjun inte blev hastig eller påverkade gruppens näringsverksamhet.

Vi valde dock att inte ge någon ekonomisk kompensation för studiedeltagande. Det finns en risk att marginaliserade individer som lever med små ekonomiska marginaler annars ställer upp i en arbetsprocess som de i realiteten inte känner sig trygga i eftersom detta då skulle öka deras inkomster. Detta betyder dock inte att vi aldrig har stöttat någon av studiedeltagarna materiellt. Vid några tillfällen uppgav studiedeltagarna under våra samtal att de inte hade ätit under dagen eller var törstiga. Vid dessa tillfällen föreslog vi ofta att vi skulle ta en paus och gå till någon närliggande butik. Om studiedeltagarna inte nämnde att de var hungriga så erbjöd vi dem ofta något att dricka under intervjun och vi hade med oss kaffe och te under datainsamlingarna. Till dagens första intervju brukade vi också äta frukost tillsammans, eftersom detta gav möjlighet att i lugn ro diskutera forskningsprojektet. Vi var dock noga med att se till att detta inte blev en vana och försökte få det som en process som låg utanför datainsamlingen och sålunda forskningsprojektet. Det skall också nämnas, att vi ibland uppfattade det som att studiedeltagarna försökte förmå forskartemet att ge pengar eller andra förnödenheter i samband med den initiala kontakten. Ibland kunde detta skapa en viss mån av frustration bland forskargruppen. Det ligger dock i sakens natur att dessa personer vill utöka sin inkomst med de medel de har till sitt förfogande. Forskargruppen fick i dessa fall helt enkelt stå på sig och förklara sitt resonemang.

Efter att forskargruppen hade etablerat kontakt med studiedeltagaren och att denna hade bestämt sig för att delta i en intervju, frågade forskargruppen om samtycke från studiedeltagarna för att få spela in intervjuerna så att dessa senare skulle kunna transkriberas. Detta visade sig dock vara problematiskt eftersom drygt hälften av studentdagarna inte ville att intervjun skulle spelas in. Orsaken till att dessa personer inte ville att intervjun skulle spelas in menade de oftast berodde på att det skulle kännas märkligt och onaturligt, men det fanns också de studiedeltagare som menade att de var oroliga över att någon skulle kunna identifiera dem på detta vis och att det skulle vara bättre om forskartemet försökte sammanfatta materialet

på ett annat sätt. I de fall som studiedeltagarna inte gav oss tillåtelse att spela in materialet försökte vi i stället föra anteckningar under intervjun vilket givetvis kan ha medfört att viktig information har gått förlorad. En genomsnittlig intervju tog ungefär 1,5-2 timmar att genomföra och det fanns också tillfällen då vi upptäckte att en studiedeltagare blev irriterad över att vi ständigt fick byta fokus mellan dem, tolkarna och anteckningsblocket. Vid två tillfällen fick vi därför försöka skriva ned våra samtal från minnet efter själva intervjutillfället. Det är givetvis ett faktum att vi på detta vis missade mycket information. Det är dock viktigt att betona, att denna metod trots att det är problematiskt att skriva ner information efter ett intervjutillfälle, inte skall avfärdas, särskilt om det är det enda realistiska och pragmatiska valet under en datainsamling. Det var svårt att spela in intervjuerna även i de fall forskargruppen fick tillåtelse av studiedeltagarna att göra detta eftersom intervjun ibland blev avbruten av förbipasserande som ville ge pengar och att miljön under intervjun kunde vara högljudd och på så vis störa inspelningarna. Även i de fall som forskargruppen spelade in samtalen fördes därför skrivna anteckningar.

Det är problematiskt att genomföra intervjuer med en så etniskt heterogen migrantpopulation som de socialt utsatta EU-medborgarna som försörjer sig genom att bedriva tiggeri på offentlig miljö. Det var nödvändigt för forskargruppen att använda tolkar under datainsamlingen, eftersom forskarna som genomförde datainsamlingen varken talade rumänska eller bulgariska och att den dialekt av romani chib som S. W använder skiljer sig alltför mycket från majoriteten av studiedeltagarnas egna dialekter. Forskargruppen noterade tidigt under planeringsprocessen att det fanns få utbildade tolkar tillgängliga som kunde prata romani chib, rumänska och bulgariska. Vidare hade forskargruppen fått information om att tolkar som tidigare använts för kontakter mellan myndigheterna och målpopulationen ofta hade visat otillräckliga språkkunskaper. Att använda tolkar under en datainsamling hänger samman med flera svåra metodiska utmaningar (Irvine et al., 2007). Forskargruppen fick genom privata kontakter möjligheten att kontakta och använda tre tolkar som kunde prata rumänska, romani chib och bulgariska. Det uppstod flera problem med tolkarna och datainsamling i övrigt. Tolkarna lyfte exempelvis fram att deras språk var svåra att översätta till svenska och att stu-

diedeltagarna hade relativt låga språkkunskaper i de språk de ibland föredrog att använda under intervjutillfället (speciellt romani chib). Det skall alltså poängteras att citat i denna studie har genomgått en översättningsprocess från t.ex. rumänska eller bulgariska till svenska och det finns en risk att det har uppstått förändringar i studiedeltagarnas utsagor under denna process.

Det är också problematiskt att förlita sig på tolkars uppförande när man själv inte talar det språk som används under en intervju. Under en datainsamling användes en specifik tolk, en rumänsk, icke-romsk man under en intervju. Under tiden för det specifika intervjutillfället noterades att kommunikationen mellan tolken och studiedeltagaren verkade aggressiv och spänd. Intervjun stoppades. Det insamlade datamaterialet spelades upp för en av de andra tolkarna som pratade rumänska. Det visade sig att intervjuaren i detta fall uttryckte sig extremt olämpligt för studiedeltagaren. Han kallade bland annat studiedeltagaren för ”zigenare” och hävdade att studiedeltagaren ljög om sina erfarenheter. Denna intervju valdes att strykas och tolken användes inte vidare i datainsamlingen. I detta fall kontaktade forskargruppen (med hjälp av en annan tolk) denna tänkta studiedeltagare och bad om ursäkt för händelsen. Denna studiedeltagare godtog ursäkten men ville inte längre delta i studien.

4.5 Analys av intervjuerna

Flera forskare har pekat på fördelarna med att använda intervjuer för att studera de brott som sårbara minoritetsgrupper utsätts för (i jämförelse med kvantitativa data) (se exempelvis Bell & Perry, 2016; Hall, 2005). Att använda intervjuer i studier av sårbara befolkningsgrupper ger fördelen att diskussionen kan gå djupare och ge en djupare förståelse för gruppens situation. Som vi har påpekat tidigare, är det troligt att gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att tigga i det offentliga rummet utsätts för brott på grund av sin utsatta position, eftersom brottslingar är motiverade att någon form av hat mot gruppen eller en blandning av båda faktorerna. Det kan vara svårt för brottsoffer att avgöra om de har utsatts för ett hatbrott eller brott utan hatbrottsmotiv (Tiby, 2007).

Hatbrott är mer än andra typer av brott en pågående dynamisk process som påverkas av tid, plats och sammanhang där olika motiv måste analyseras och känslomässiga reaktioner uppträder som ofta

är kopplade till förövarnas (hat) motiv och brottsoffrets egen identitet och utsatt situation. Det kan också vara svårt för en individ att minnas dessa typer av incidenter, framförallt om de ofta är utsatta för olika typer av incidenter (Hall, 2005).

Frågorna som ställdes till studiedeltagarna under intervjuerna kretsade kring bakgrundsfrågor där de fick beskriva sin livssituation, deras utsatthet för brott, hatbrott och andra former av kränkande bemötanden som de hade upplevt under tiden som de hade befunnit sig i Malmö och försörjt sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet, konsekvenser av denna utsatthet på individ- och grupp-nivå och huruvida studiedeltagarna upplevde att gärningspersonen hade begått brott mot dem på grund av deras etnicitet, deras socio-ekonomiska grupptillhörighet (som "tiggare") eller på grund av andra attribut (för intervjuguide, se bilaga 1). Efter datamaterialet samlats in använde vi oss av tematisk analys. En tematisk analys är en grundläggande metod i kvalitativ forskning (Braun & Clarke, 2006). Den tematiska analysen består av en induktiv analys där återkommande teman lyfts fram, i detta fall upplevda utsatthet och konsekvenser av brott, hatbrott och andra former av kränkande behandling. Analysen skedde genom en initial genomläsning av materialet följt av en ytterligare genomläsning med fokus på återkommande teman och kategorisering.

5. RESULTAT: OMFATTNING OCH BROTTSMÖNSTER

I det kvalitativa materialet kunde vi urskilja fyra separata teman: Generellt om rollen som "tiggare", orsaken till gruppens utsatthet, erfarenheter av utsatthet i det offentliga rummet, känslomässiga konsekvenser av utsatthet, hatbrottens spridningseffekter och skyddsstrategier. Vi använder studiedeltagarnas citat för att exemplifiera olika teman. För att skydda studiedeltagarnas identiteter så har vi valt att inte koppla namn till några citat, vilka specifika platser som studiedeltagarna brukar befinna sig på eller vilket ursprungsland en specifik studiedeltagare kommer ifrån.

5.1 Generellt om rollen som "tiggare"

Majoriteten av studiedeltagarna beskriver sig själva som offer som lever i samhällets utkant, att de har upplevt diskriminering i sitt hemland där de har exkluderats från exempelvis utbildningsväsendet och arbetsmarknaden eller på grund av att det helt enkelt saknas arbetsmöjligheter i deras respektive hemländer. Studiedeltagarna beskriver tiggeriet framförallt som en nödlösning för att hjälpa sjuka familjemedlemmar som behöver pengar för medicinsk behandling, operationer samt att de pengar som de tjänar är till för att användas till deras barns välfärd och framtid. Många studiedeltagare uppmärksammar också att det är svårt att resa till ett nytt land och försörja sig genom tiggeri. När de gör detta lämnar de i stort sätt alla sina sociala nätverk och familjemedlemmar vilka i sin tur förlitar sig på att studiedeltagarna skall vara en inkomstkälla för den kvarlämnande familjen. Den konstanta stress som studiedeltagarna upplever över att samla

in en tillräcklig inkomst och på så vis överkomma sin (och familjens) marginaliserade tillvaro tillsammans med rädslan över att utsättas för brott beskrivs av flera av studiedeltagarna som stressfullt och att detta påverkar deras välmående och övergripande hälsosituation. En kvinnlig studiedeltagare i 30 årsåldern berättade exempelvis under en intervju att:

”Jag är ständigt orolig över mina barn och att de har det bra. Jag är dessutom rädd att någon ska skada mig medan jag befinner mig här (i Sverige). Vem ska då stödja min familj? Att tigga är inte bra för mig, jag känner mig äldre för var dag som går”.

En annan studiedeltagare, en man i 40 årsåldern, beskriver situationen på ett liknande sätt under sin intervju:

”Det är jobbigt att tigga. Jag tror att det sliter på kroppen och själen. Dessa pengar har jag bytt mot mitt blod. Jag fryser här, det är kallt och jag är ofta sjuk, jag har diabetes och äter inte bra mat när jag är här. Jag har inte råd med det. Jag gör detta för min familjs skull. Min fru och mina barn”.

Majoriteten av studiedeltagarna menar som sagt att tiggeri är en nödlösning, det enda alternativet de har till sitt förfogande för att försöka förbättra sin och familjens socioekonomiska situation. Men flera studiedeltagare lyfter fram att försörja sig genom tiggeri inte enbart är något ”skamligt” eller att de enbart ser sig själva som offer. Dessa studiedeltagare lyfter fram tiggeri som en samhällstjänst. Att de bedriver tiggeri medför, anser de, att folk får känna sig bättre på deras bekostnad, får känna sig som goda och mer lyckligt lottade människor som ställer upp och kan som en av våra studiedeltagare nämner: *”visa sig som moraliska och goda människor”* mot samhällets botenskick. Dessa studiedeltagare lyfter fram att tiggeri som ett arbete kräver stor skicklighet och att de lämnar sina hemländer för att öka sitt ekonomiska kapital visar en form av autonomi, ansvars-tagande och självständighet. Tydligast kommer detta fram genom diskussioner med de kvinnliga studiedeltagarna.

Några av de kvinnliga studiedeltagarna betonade att möjligheten att tjäna pengar genom tiggeri medför större ekonomisk själv-

ständighet. Både ifrån sina män men också svärföräldrar vilka ingifta kvinnor, i deras egna ord har skyldigheter till. För vissa kvinnor är tiggeriet inte enbart ett sätt har komma i från marginalisering, försäkra sig om sin familjs välmående och att investera i framtiden – det är ett sätt att skapa en maktbalans inom deras relationer eller rent av ett sätt att bryta sig loss från dysfunktionalitet inom sina respektive relationer. En kvinnlig studiedeltagare i 20 årsåldern berättade under en intervju att:

”För mig är detta en möjlighet, min man har problem och kan inte tjäna pengar till vår familj. Genom att vara här kan jag göra det och behöver inte förlita mig på honom eller hans familj”.

Hon berättar under intervjun att hennes man har problem med alkoholberoende och att mannens familj inte var stöttande mot henne eller deras gemensamma barn. Genom att tigga i Sverige får hon ihop pengar till sin familjs försörjning vilket gör att hon inte behöver förlita sig på sitt familjenätverk för sin dagliga överlevnad.

Det skall dock påpekas att samtliga studiedeltagare som intervjuades var noga med att betona att de inte vill tigga. De skulle mycket hellre ha ett arbete som de kunde försörja sig på. Att tigga beskrivs som en tidskrävande verksamhet och ett försörjningsmedel som innebär att de tar många risker rörande sin hälsosituation. Dessutom ökar risken att utsättas för brott och annan kränkande behandling när de bedriver tiggeri i det offentliga rummet.

5.2 Orsaker till gruppens utsatthet

I studien av Lacatus (2015) där 37 stycken EU-medborgare som också var självdefinierade rumänska romer intervjuades om deras erfarenheter av antiziganistiska/anti-romska brott och andra allvarliga kränkningar framkom att gruppen hade varit utsatta för många incidenter som skulle kunna kategoriseras som antiziganistiskt eller anti-romskt motiverade. Även i denna studie menade studiedeltagarna att hatbrottsutsatthet och annan kränkande behandling är vanligt förekommande gentemot gruppen i det offentliga rummet men i jämförelse med Lacatus (2015) tidigare studie så frågade vi även våra studiedeltagare om varför de själva ansåg att de utsattes för olika former av kränkande incidenter i det offentliga rummet

och vilka motiv studiedeltagarna själva ansåg låg till grund för att gärningspersoner kom att utsätta dem för olika former av kränkande incidenter.

De berättar att det finns många anledningar om varför just de är utsatta för brott, hatbrott och annan kränkande behandling. Det vanligaste svaret om varför de utsätts för brott är att de i sin roll som tiggare uppfattas av majoritetssamhället som "antisociala" och lata människor samt att det finns en uppfattning att de inte vill ha "vanliga" arbeten. En kvinnlig studiedeltagare i 40 årsåldern berättade under intervjun att:

"De tycker inte om oss eftersom vi tigger och att dem tror att vi inte vill ha normala arbeten. Det är synd för det är inte sant. Jag vill arbeta men jag kan inte eftersom att jag inte kan läsa eller skriva. Jag vill tjäna pengar så att mina barn får fler möjligheter än vad jag har haft. De tycker att vi är i vägen när vi är utanför affärerna och tigger pengar".

Det är intressant att notera att majoriteten av studiedeltagarna i denna studie inte upplever att de (i huvudsak) är utsatta på grund av sin etniska tillhörighet till exempelvis den etniska minoriteten romer. En av våra studiedeltagare, en man i 60 årsåldern förklarade att orsaken till att de ofta utsätts för brott inte "rasism", utan för att majoritetssamhället irriterar sig på dem när de tigger och att det är detta attribut som får majoritetssamhället att tycka illa om dem:

"Det beror inte på att vi är romer som människor tycker illa om oss. Det är på grund av att dom ser oss som "tiggare". De tycker att vi stör när dom går förbi oss. Jag tror att de skäms över att det nu för första gången finns fattiga människor i deras rika land. Jag tror inte att svenskar som är lika fattiga som oss är mindre utsatta än vad vi är".

Det skall dock påpekas att flera studiedeltagare betonar att deras etnicitet spelar roll för att de utsätts för brott. Men det tycks enligt studiedeltagarna inte vara som så att deras etniska tillhörighet i sig är den utlösande faktorn i en brottsituation. Flera studiedeltagare hävdar exempelvis att en konfrontation kan påbörjas med att en

gärningsperson först börjat med att ifrågasätta deras livssituation och att de har valt att försörja sig genom att tigga i Sverige. Situationen blir sedan allt mer aggressiv och kan då resultera till att gärningspersonen uttalar sig om att de inte har någon rätt att befinna sig i Sverige och att de är "zigenare" som utnyttjar svenskarnas välvilja och naivitet. Detta resonemang skulle eventuellt kunna kopplas till Iganskis (2008b) resonemang om att en händelse kan komma att utvecklas till en hatbrottsincident efter att gärningspersonen kommit att bli "provocerad" av brottsoffret av någon anledning. En av våra studiedeltagare, en kvinna i 20 årsåldern nämner exempelvis under intervjun att:

"man får passa sig när någon kommer fram och ifrågasätter varför vi tigger. Dom blir då ofta än mer arga och kan då bli våldsam. I samma stund som de säger till mig att jag är en "svartskalle" eller "zigenare" så vet jag att situationen har urartat och att jag måste vara försiktig".

Deras etnicitet beskrivs alltså snarare som problematisk i kombinationen med deras roll som tiggare och att de uppfattas som "icke-svenska" eftersom det uppfattas som en grupp som försöker utnyttja majoritetssamhället samt att det svenska samhället inte har något ansvar för gruppens välmående. En annan av våra studiedeltagare, en kvinna i 40 årsåldern nämner under intervjun att:

"Det finns många anledningar till att människor hatar oss. Vi tigger och många tror att vi inte vill arbeta. Dessutom så är vi inte svenskar och det finns många som tycker att vi utnyttjar det svenska samhället. De tycker inte att de har något ansvar om oss eftersom vi inte är svenskar".

Det finns också flera studiedeltagare som menar att deras utsatthet till stor del kan förklaras genom deras livsstil snarare än grupp-tillhörighet eller åtminstone måste förstås i samband med denna. Eftersom de försörjer sig genom tiggeri på offentliga platser så som utanför mataffärer, butiker eller i centrala sammanhang så som större gator eller utanför pubar och andra nöjesaktiviteter så möter de många människor, varav vissa helt enkelt är brottsbenägna och villiga

att begå brott mot människor som är enkla offer. Många av studiedeltagare berättar att de ofta saknar bostäder, befinner sig i offentliga miljöer där det finns många ungdomar (som uppfattas som kriminella), berusade människor etc. Dessutom så menar studiedeltagarna att de har en risk att utsättas på grund av att gärningspersoner har en uppfattning om att de går omkring med lösa pengar. En man i dryga 25 årsålder berättade exempelvis under en intervju att:

”Det är ju också så att vi kan bli utsatta mer än svenskarna. Många av oss sover i bilar och kan inte skydda oss som om vi skulle ha hem. Jag har hört om vissa som har blivit rånade eftersom vi inte kan skydda våra saker och för att kunna titta måste vi träffa farliga människor.

En annan man i 30 årsåldern är av samma uppfattning och berättade under en intervju att:

”Det beror inte på rasism. När man gör det som vi gör så möter man många människor varav vissa vill ha det roligt på vår bekostnad eller utnyttja oss av olika anledningar. Jag har hört om andra tiggare som har blivit rånade, det finns nämligen folk som anser att det är lätt att begå brott mot oss och att vi har massor med pengar. Jag har blivit lurad att arbeta gratis av en kioskägare. Han lurade mig inte på grund av rasism, han visste att han kunde utnyttja mig eftersom att jag inte kan gå till polisen. Han fick gratis hjälp av mig”.

Sammanfattningsvis så menar alltså studiedeltagarna att de är utsatta för brott, hatbrott och annan kränkande behandling på grund av en mängd olika anledningar. Det finns gärningspersoner som söker efter brottsoffer och är motiverade av hat mot gruppen. Dock uppfattas inte majoriteten av de incidenter studiedeltagarna är utsatta i huvudsak inte vara motiverad av deras etniska tillhörighet utan snarare av deras socioekonomiska tillhörighet till gruppen ”tiggare”. Precis som andra människor riskerar de också att träffa potentiella gärningspersoner i deras omedelbara närhet. Eftersom de försörjer sig genom att bedriva tiggeri så har de också mindre möjligheter än den allmänna befolkningen att skydda sig mot potentiella gärningspersoner som utnyttjar

gruppens sårbara situation för att begå olika former av kränkande handlingar. Det tycks alltså som att de vanligaste incidenterna inte är motiverade av "hat" utan av förakt och fördomar i en vardaglig kontext. Av vissa studiedeltagare tycks det också som att brotten kan komma att eskalera från lindrigare former av kränkande incidenter eller ifrågasättanden till grövre former av brott eller hatbrott om gärningspersonen "provoceras" av brottsoffret.

5.3 Erfarenheter av utsatthet i det offentliga rummet

Alla studiedeltagare i denna studie beskriver att de har erfarit kränkande behandling medan de har befunnit sig i Malmö och försörjt sig genom att tigga i det offentliga rummet. Studiedeltagarna menar att det vanligaste är att de har utsatts för olika former av verbalt våld såsom att bli kallade olika former av skällsord som exempelvis "zigenare", att de "skall åka hem" eller "skaffa sig ett jobb". Ett flertal av studiedeltagarna berättar också att det är vanligt att personer sparkar på deras pappersmuggar eller spottar på dem. En kvinna i dryga 30 årsåldern berättar:

"Det händer dagligen att folk säger fula ord till mig. Att jag skall åka hem till Rumänien. Vissa sparkar undan min kopp när dom går förbi, vissa vill låssas som att det inte var meningen, andra hånflinar. Framförallt är det ungdomar och gamla människor som är elaka. Ibland har jag blivit spottad på".

En annan man i dryga 40 årsåldern berättar om en incident som för honom var särskilt kränkande:

"Det kom fram ett ungdomsgäng till mig. De var berusade och skrattade så jag blev lite rädd. De visade mig en bunt med sedlar, många sedlar och sa åt mig att de skulle ge mig pengarna om jag gjorde armhävningar och sedan sa de åt mig att dansa för dem. Dom skrattade åt mig och slängde sedan buntens pengar runt omkring mig. Det var bara papper, servetter. Det kändes kränkande"

Det har inom forskningen diskuterats att tiggeri är en aktivitet som uppfattas som en maskulin verksamhet och att offentliga platser är

en kontext där män traditionellt har ett maktövertag vilket skulle kunna medföra att kvinnor är mer utsatta och sårbara än männen som försörjer sig genom att bedriva tiggeri (Gardner, 1995). Studiedeltagarna i denna studie hävdar att det framförallt är kvinnor som är utsatta för fler kränkande incidenter än män samt att det finns en skillnad i hur gärningspersonen begår brott mot män och kvinnor. Enligt studiedeltagarna är kvinnor mer utsatta för olika former av incidenter på nära håll medan männen oftare får glåpord eller att gärningspersoner gör olika obscena gäster mot dem från avstånd. Orsaken till detta hävdar studiedeltagarna i huvudsak beror på att gärningspersoner är rädda att männen kan försvara sig, eventuellt fysiskt. En av våra manliga studiedeltagare i 40 årsåldern förklarade exempelvis under en intervju att:

”Jag är en stor man. Det är inte många som skulle vilja slåss med mig. Kvinnorna är mer utsatta av den anledningen än oss män. De flesta som gör något mot mig gör det på avstånd, skriker åt mig eller pekar på mig. Det händer ju att personer gör saker mot mig ändå. Jag kan ju inte göra något mot dom. Men det känns ändå tryggt att många ändå är rädda för mig. Jag är glad över det”.

Dessa typer av kränkningar anser majoriteten av studiedeltagarna är så vanliga att det är något ”normalt”, något som de helt enkelt måste finna sig i om de skall befinna sig på allmän plats och bedriver tiggeri. Studiedeltagarna menar att de generellt sätt försöker att bara strunta i elaka kommentarer och ”mindre påhopp”. Att reagera på dessa kränkningar genom att exempelvis anmäla en specifik händelse eller visa att de blir arga är inget handlingsalternativ. Det riskerar att trigga upp situationen. En man i 50 årsåldern berättar:

”Det är inget ide att göra något. Man kan inte anmäla detta till polisen för det finns inga bevis. Man kan heller inte visa att man är arg. Dom tycker att vi smutsar ner och är i vägen, vi måste finnas oss i det. Ifall man blir arg när dom gör något kan de bli arga och skada oss på riktigt”.

Det har visat sig att det är relativt vanligt att kvinnor utsätts för sexuella trakasserier på offentliga platser (se exempelvis Kearl, 2014). Kvinnorna som deltog i denna studie anser inte enbart att de är mer utsatta för verbala hot och attacker. Flera av de kvinnliga studiedeltagarna berättade att de är vanligt att de utsätts för olika former av sexuellt våld. Det inkluderar bland annat att förbigående skriker saker till dem som ”hora” men flera kvinnor berättar också att de har varit utsatta för sexuella närmanden av män som har försökt köpa sex av dem. En kvinnlig studiedeltagare i 20 årsåldern berättade exempelvis under en intervju:

”Han sa till mig att jag skulle följa med honom hem. Han ville köpa sex av mig. Jag är mycket rädd för honom. Varje gång jag ser honom får jag en klump i magen. Jag har försökt låssas som att jag inte ser honom när han går förbi, men då blir han bara arg. Ibland har jag i stället försökt le åt honom, men då blir han bara äckligare och har lagt sin hand på mitt lår och smekt mig. Jag vet inte vad jag skall göra”.

Även om det påpekades av studiedeltagarna att det var relativt ovanligt, så fanns det studiedeltagare vars erfarenheter av incidenter som kan ses som grövre form av brottslighet. Vid ett tillfälle intervjuades ett par (man och hustru). De berättade för forskarteamet om att de bara en vecka tidigare hade varit utsatta för ett särskilt grovt brott. Mannen som är i dryga 30 årsåldern berättade under intervjun:

”Det var en man som för en vecka sedan gick fram till min fru innan vi skulle gå hem för dagen och slog henne över ansiktet. Han tog sedan struptag på henne och sa någonting på svenska. Jag sprang fram och mannen gick då snabbt in i affären. Vi bestämde oss för att gå hem innan han kom tillbaka. Vi var oroliga och min fru var chockad. När vi väl kom till vårt läger så ser vi mannen på avstånd. Han hade följt efter oss och han ville nog döda oss.

Mannens fru som även hon är i 30 årsåldern visar sedan upp sin hals för oss under intervjun och visar sina blåmärken kring halsen. Hon tillägger:

”Han måste varit galen. Jag kunde se i hans ögon att han ville mörda mig. Vi vågar nu inte sitta vid den affären längre. På ett sätt är det synd för det fanns mer människor där som ville ge pengar och vi hade också några vänner som ibland kom och kunde hjälpa oss men nu har vi inte kontakt med dom längre”.

Det finns en uppfattning bland studiedeltagare att de framförallt är utsatta i de situationer då de är ensamma, inte minst när de skall sova. En man i 40 årsåldern berättar att *”det är inte så farligt när man tigger, då är man i offentlig miljö och folk gör ingenting ifall andra kan se”*. Flera av studiedeltagarna berättar att de framförallt har varit utsatta vid sina läger eller övernattningsplatser. En kvinna i dryga 60 årsåldern berättade under en intervju:

”Jag är här med mina döttrar och deras män. Vi har flera gånger råkat ut för hemska människor som vill skada oss. En gång var det ett gäng ungdomar i tjugoårsåldern som förstörde vårt tältläger. Där vi övernattar nu brukar det gå förbi en man i femtioårsåldern med en stor hund. Han har sagt att han skall döda oss om vi inte åker hem.

Flera studiedeltagare menade också att det var vanligt att personer som arbetar vid mattaffärer, säkerhetsvakter och poliser försöker att förmå dem att lämna offentliga platser (exempelvis restauranger, bussterminaler och toaletter som de vill använda). En manlig studiedeltagare i sextioårsåldern berättade under intervjun att:

”Polisen tar våra saker, väktare jagar oss så fort vi vill tvätta oss eller dricka från toaletterna och de som arbetar i affärerna är noga med att visa oss att dom inte vill ha oss utanför deras affärer. Vi litar inte på polisen. Dom är värst att möta på när vi är och tigger”.

En annan kvinnlig studiedeltagare beskrev relationen mellan de socialt utsatta EU-medborgarna och poliser på ett liknande vid i intervjun. Kvinnan som är i 30 årsåldern berättar att hon känner en högre nivå av oro när hon möter på poliser eller vaktpersonal:

”Jag tycker inte om poliser. När jag ser dom blir jag alltid orolig. Ibland har jag försökt få pengar av personer som sitter utanför fik och pubar, vakterna där är hemska. Dom försöker ofta få bort mig eftersom de tycker att jag stör. Det är farligt med poliser eftersom de kan göra vad dom vill mot oss eftersom dom har uniform”.

Sammanfattningsvis så berättar alltså studiedeltagarna att de systematiskt är utsatta för vad de anser vara olika former av brottsliga och/eller kränkande incidenter under de tillfällen som de befinner sig på offentlig plats och bedriver tiggeri vilket inkluderar diskriminering till grövre former av sexuellt och fysiskt våld. Gärningspersonen beskrivs framförallt som unga män eller äldre människor men även olika makthavare så som väktare, servispersonal och polis beskrivs som en grupp av personer som studiedeltagarna upplever sig som särskilt utsatta av. Generellt så uppger studiedeltagarna att kvinnor är mer utsatta än män, framförallt för sexuella hot och våld.

6. KONSEKVENSER AV UTSATTHET

6.1 Känslomässiga konsekvenser

Tidigare forskning har visat att brottsoffer ofta uppvisar en mängd olika känslomässiga reaktioner som en konsekvens av sin utsatthet. Studiedeltagarna i denna studie berättar under intervjuerna om att den vanligaste och besvärligaste konsekvensen för dem är att de alltid är oroliga och att de ständigt måste vara ”på sin vakt”, att de aldrig kan slappna av och måste ”hålla koll” på sin omgivning. Denna ständiga beredskap om att utsättas för olika former av kränkningar i det offentliga rummet medför att de alltid känner stress för sin livssituation. En kvinna i 30 årsåldern berättar: ”

Jag går alltid omkring och är orolig. Jag är inte bara rädd för att någon skall skada mig. Det är jobbigt att alltid oroas sig”.

Studiedeltagarna berättar att det inte enbart är direkta former av kränkningar och brottsutsatthet som skapar oro. De lyfter även fram sin övergripande marginaliserade tillvaro som en källa för oro. Studiedeltagarna måste ständigt tänka och planera sin framtid. Att oroas sig för om allt fler länder skall kriminalisera tiggeri, var de skall sova, hur de skall få hjälp med sina olika hälsoproblem, om deras barn (som många har) har det bra i hemlandet och ifall de skall få ihop tillräckligt med pengar till sin försörjning medför en omfattande psykologisk påfrestning. En kvinna i 40 årsåldern berättade under en intervju:

”Vi måste alltid tänka på saker. Man oroar sig för allt. Var skall vi sova i natt? Folk har blivit mindre villiga att ge pengar så

det är svårt att få allt att gå ihop. Jag har sjuka barn hemma i Rumänien. Jag måste få ihop pengar och jag måste få pengar så att jag kan åka hem igen”.

Studiedeltagarna berättade också att de måste hålla sig uppdaterade om vad som händer i det omgivande samhället. Flera av studiedeltagarna betonade att de inte enbart måste hålla koll på de situationer då de tigger utan också ifall något särskilt händer. Under tiden som intervjuerna genomfördes skedde två festivaler i Malmö och ett midsommarfirande. Under sådana högtider kan man tänka sig att studiedeltagarna skulle kunna tjäna mer pengar på att tigga, men som flera studiedeltagare betonade så är det fler berusade människor i omlopp och de riskerar i dessa situationer att utsättas för brott. En man i fyrtioårsåldern berättade:

”Snart är det en festival, då får vi hålla oss borta från gatan. Det kan vara farligt när så många människor är ute. Ni svenskar dricker mycket. Vi kan inte vara ute när människor dricker alkohol och de tappar kontrollen. Vi är alltid rädda när det är sådana tillställningar”.

Studiedeltagarna beskriver att de har upplevt flera negativa känslor som ilska, sorg och hopplöshet som ett resultat av deras utsatthet. Andra beskriver dock dessa händelser och de känslomässiga reaktioner som något de ”måste räkna” och något de måste försöka klara av och hantera sin livssituation. En man i 20 årsåldern berättade under intervjun:

”Man får inte vara för känslig över det. Jag förväntar mig att folk kan vara elaka ibland, det gör det lättare att klara av det. Det är viktigt att försöka ignorera och glömma vad folk gör för att klara av dagen”.

6.2 Hatbrottens spridningseffekter

Som tidigare påpekats så menar studiedeltagarna att utsattheten är vanlig vid offentliga platser så som vid och utanför butiker/affärer, toaletter och övernattningsplatser vilka alla är rutinemässigt viktiga för informanternas välmående. Studiedeltagarna berättar att olika

former av hatincidenter (hot, kränkande glåpord m.m.) används för att försöka ”köra bort dem”. Ett av de grundantaganden som ofta anges för att visa på hatbrottens särställning som allvarligare än andra typer av brott, är att de drabbar inte enbart den enskilda individen som utsätts utan sprider oro och rädsla inom hela den grupp som den utsatta tillhör eller antas representera (Levin & McDevitt, 1993). Av Perry (2001) beskrivs hatbrott som en form av förtryckarprocess som har som syfte att sända signaler till marginaliserade grupper att de inte är önskvärda i en viss given kontext. En studiedeltagare, en kvinna i 40 årsåldern beskrev att incidenters huvudsyfte också var att medvetet signalera ett enkelt budskap till gruppen, att de inte skall vara i Sverige:

”De vill att vi skall vara rädda. Vissa människor tycker att vi stökar ner och ställer till problem och att vi är en skam. De vill att vi skall bli rädda så att vi åker hem”.

Studiedeltagarna berättar att höra om att andra personer som befinner sig inom samma situation har varit utsatta för en (brotts)incident var vanligt förekommande och skapade en otrygghet för gruppen i helhet. Alla studiedeltagare hade hört talas om personer som hade varit utsatta för allvarliga typer av incidenter så som att bli rånade, misshandlade eller attackerade. En man i 50 årsåldern berättade under en intervju att:

”Vi talar ju ofta om att saker händer andra. Det är viktigt. Det kan ju vara så att det är viktigt för oss alla att veta att en speciell plats inte är säker. Att vi skall akta oss för en person eller ett gäng personer”.

En annan studiedeltagare, en kvinna i 30 årsåldern berättar:

”Det är naturligt att vi pratar om det. Inte mindre saker som att folk säger saker men om någon har varit utsatt för våld eller blivit attackerade så pratar vi om det. Eller om det är någon speciell person som verkar vara farlig. Jag tror att man också måste göra det och tala ut, det hjälper”.

Eftersom att många studiedeltagare hade hört talas om andra EU-medborgare som hade varit utsatta för olika former av grovre brottslighet menade många att de själva förväntade sig att något liknande skulle kunna hända dem själva. De beskrev att de själva blev mer rädda för att själva utsättas efter att de hade hört talas om andra som hade varit utsatta för brott. En kvinna berättar att hon hade blivit ännu mer rädd för att sova efter att hon hade fått höra om andra socialt utsatta EU-medborgare som hade attackerats av ett ungdomsgäng när de sov. Kvinnan som är i dryga 25-årsåldern berättade:

”Jag fick berättat för mig om en familj som hade blivit attackerade när de sov. De hade fått stenar kastade mot sig av ett ungdomsgäng. En av männen blev misshandlad av dem. Nu är jag rädd när vi ska sova att något liknande också kan hända oss. Jag önskar att vi kunde låsa om oss men det kan vi inte”.

En man i dryga 30 årsåldern berättade att:

”Jag och min fru har hört att kvinnor har blivit antastade av svenska män. Detta gör oss rädda. Tänk om det händer min fru? Jag vet inte vad vi kan göra för att skydda oss när man hör att det händer så många”.

Detta demonstrerar att brott som riktas mot specifika socialt utsatta EU-medborgare har en negativ effekt på hela gruppen som brottsoffret(en) tillhör. Att höra talas om olika former av brottslighet medför att studiedeltagarna blir rädda att själva utsättas för olika former av brottslighet. Några studiedeltagare berättade också att höra om olika former av attacker mot socialt utsatta EU-medborgare inte enbart medförde att de själva oroar sig för att utsättas för brott utan gör dem allmänt ledsna och arga. Att höra om dessa attacker medför att de ständigt blir påmind om ”sin plats” i samhället och att de inte är önskvärda. En kvinna i dryga 40 årsåldern berättar:

”Det gör mig arg och ledsen, man blir alltid påmind om att ni inte vill ha oss här. Man skäms över sin situation.”

Sammanfattningsvis så upplever alltså studiedeltagarna att ett huvudsyfte med att utsätta gruppen för olika former av verbala eller fysiska kontakter är att sända signaler till gruppen om att de inte är önskvärda i det offentliga rummet. Studiedeltagarna beskriver också att brotten har effekt för hela gruppens välmående och känsla av trygghet, något som får direkta effekter för hur de sedan väljer att skydda sig själva.

6.3 Skyddsstrategier

Precis som i studien av Lacatus (2015) så beskriver studiedeltagarna i denna aktuella studie en mängd olika strategier som de använder för att minska risken för att utsättas för brott medan de tigger i det offentliga rummet. En av de vanligaste strategier som nämns av studiedeltagarna är som vi tidigare har nämnt att inte ”provocera” potentiella gärningspersoner. Om det finns någon som begår någon kränkande handling mot dem så är det viktigt, anser studiedeltagarna, att det inte syns att de blir arga eller upprörda. En av våra studiedeltagare, en kvinna i 30 årsåldern beskriver att om de visar någon form av upprördhet så finns det en risk att gärningspersonen blir mer motiverade att begå brott mot dem och att brottet då riskerar att bli grövre till sin karaktär. Hon berättade under intervjun:

”Ifall någon säger något eller sparkar till min mugg så gör jag ingenting. Det är bättre än att bli arg för då kan de bli värre. Med vissa personer som jag vet är farliga undviker jag ögonkontakt. Kommer de fram till mig så försöker jag låssas som att jag är dum och inte fattar vad de menar. Jag ger dom ett leende och håller med dom eller så låssas jag som att jag inte förstår vad de säger”.

Ett flertal studiedeltagare lyfter fram att de håller koll på varandra under tiden som de arbetar så att de kan hjälpa varandra ifall att något allvarligt skulle inträffa. Ett sådant exempel är att det ofta finns manliga släktingar eller vänner i närheten för att skydda kvinnor som (enligt många av studiedeltagarna) har en större risk att utsättas för olika former av brott och kränkningar. Kommentarer som att ”*vi håller ihop*” och ”*man håller koll på varandra*” nämns av flera studiedeltagare (se även Lacatus, 2015). En man i 35 årsåldern berättar:

”Vi håller koll på våra kvinnor, jag sitter alltid i närheten av min fru så jag kan skydda henne om något händer. Kvinnor är mer utsatta än oss män eftersom dom är svagare och lättare att skada”.

För att inte riskera att utsättas av personer på kvällen så berättar flera att de går hem innan folkmassan börjar mattas av. Framförallt avslutar personerna sitt tiggeri tidigt på helgerna då det annars finns risk att de stöter på berusade människor. Det är också viktigt att hålla koll på när olika högtider inträffar, under dessa tillfällen är folk berusade redan på dagen. En man i 30 årsåldern berättade under sin intervju:

”Snart är det midsommar. Då kan vi inte tigga. Det är för mycket människor ute då som är fulla och det är farligt. Det är synd. Jag är osäker, det är en festival i Köpenhamn snart. Om man vågar åka dit kan man samla många flaskor men jag tror inte att jag kommer göra det. Det är för farligt”.

För att minska risken för att utsättas för brott så menar flera av studiedeltagarna att de antar strategier för att dölja sin grupptillhörighet. I de sammanhang som studiedeltagarna bedriva tiggeri är detta är uppenbara skäl inte möjligt. Men flera studiedeltagare beskriver att när arbetsdagen är över så byter dem om till vad som beskrivs som ”renare” kläder vilket medför att de lättare passar in i samhället. En av våra kvinnliga studiedeltagare, en kvinna i 30 årsåldern berättade exempelvis under intervjun att:

”Där är skönt, det gör att man kan slappna av på ett annat sätt. Jag ser ut som vem som helt på gatan och behöver inte oroa mig”.

Som vi kan se så använder studiedeltagarna en mängd olika strategier för att minska risken för att utsättas för brott. Dessa strategier skiljer sig inte väsentligt från vad tidigare studier har visat att särskilt utsatta befolkningsgrupper som riskerar att utsättas för brott, hatbrott och andra kränkande incidenter brukar adoptera för att skydda sig mot represalier eller för den delen studien av Lacatus (2015) som behandlade gruppen socialt utsatta rumänsk-romska

EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri. Detta inkluderar strategier som att inte provocera potentiella gärningspersoner, att övergripande hålla ett vakande öga på sin omgivning och dölja sin grupptillhörighet. Det tycks dock som att strategierna är kontextuellt bundna till tigarrollen och den offentliga sfären. Strategierna anpassas till omgivningen och den sociala kontext personen i den aktuella situationen befinner sig i, såsom om det finns berusade människor i närheten och om de för närvarande arbetar eller är på väg hem från sin arbetsdag.

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Denna studie har undersökt utsatthet och erfarenheter av brott, hatbrott och andra former av kränkande behandlingar samt dess konsekvenser för personer som tillhör gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet i Malmö. Det har länge funnits anledning att tro att gruppen har varit utsatta för olika typer av brottsliga eller kränkande incidenter från majoritetssamhället men som många socialt marginaliserade och utsatta befolkningsgrupper i vårt samhälle som saknar politisk mobilisering och en röst i samhällsdebatten har denna grupp till stor del varit underrepresenterade i brottsofferstudier. Som en av de första studierna med syfte att undersöka denna grups viktigmiseringserfarenheter hoppas vi att resultaten kan komma att vara av både teoretisk och praktiskt intresse.

En första slutsats utifrån studiens resultat är att det tycks vara så att socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö i stor utsträckning upplever sig utsatta för olika former av brott, hatbrott och andra former av kränkningar. Precis som i Lacatus (2015) studie av rumänsk-romska EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri så beskrev studiedeltagarna i denna undersökning att de dagligen blir utsatta för vad de anser vara olika former av kränkande incidenter som sträcker sig från verbal diskriminering till svårare former av psykiskt och fysiskt våld. Av resultaten från denna studie så anser studiedeltagarna att kvinnor är både mer utsatta än män generellt och utsatta för vissa specifika brott, i synnerhet sexuellt hot och trakasserier. De kvinnliga studiedeltagarna (och till viss utsträckning även de manliga) i denna studie menade att de var mer sårbara än sina manliga motparter både på grund av att de inte hade samma förmåga att skydda sig

själva före och under en brotts handling men också på grund av att de, utöver den formen av brottslighet som även männen utsätts för, även kan utsättas för olika former av sexuellt våld. Detta ger oss en indikation på att det är viktigt att forskare inte enbart fokuserar på individuella motiv eller specifika grupperns konsekvenser av sin utsatthet utan använder ett intersektionalistiskt perspektiv i studier av brottsoffer och att olika attribut skapar individers sårbarhet i en kontext (Andersson & Mellgren, 2015; Chakraborti & Garland, 2012). För både manliga och kvinnliga studiedeltagare beskrevs "offentliga platser" som en social kontext där risken att utsättas för brott, hatbrott och andra former av kränkande incidenter var stor, framförallt för den egna gruppen då de försörjer sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö.

En andra slutsats uppkom i att vi i denna studie, i jämförelse med tidigare studier om den aktuella gruppens viktigmiseringserfarenheter valde att studera gruppens utsatthet från ett förhållandevis brett sårbarhetsperspektiv. Vi har inte i denna aktuella studie varit fokuserade på att enbart studera gruppens utsatthet för hatbrott (eller som i exempelvis Lacatus (2015) studie antiziganistiskt/anti-romskt motiverade brott). Snarare så försökte vi undersöka den varierande utsattheten för både brott, hatbrott och annan kränkande behandling som gruppen socialt utsatta EU-medborgare utsätts för då de bedriver tiggeri i det offentliga rummet, bland annat genom att fråga studiedeltagarna om varför de själva anser att de utsätts för brott och andra former av kränkningar samt vad de tror motiverar gärningspersonen att begå olika kränkande incidenter mot dem. Enligt resultaten från denna studie så tycks det vara som så att gruppens utsatthet i huvudsak inte motiveras eller kan förklaras av att gärningspersoner motiveras av ett hatmotiv baserat på gruppens etniska tillhörighet(er). Detta indikerar att många av de brott som de socialt utsatta EU-medborgarna är utsatta för inte är, i strikt juridisk mening, "hatbrott". I denna studie så lyfter studiedeltagarna fram att deras grupp tillhörighet till den socioekonomiska gruppen "tiggare" tillsammans med en etikett som "icke-svenskar" som den främsta orsaken till att gärningspersonen motiveras att utsätta dem för olika former av kränkande incidenter. Studiedeltagarna betonar dessutom olika situationella faktorer som en förklaring till deras utsatthet.

På teoretisk nivå så tycks alltså resultaten från denna studie stödja det teoretiska resonemang som har lyfts fram av forskare att hat-

brottsincidenter främst ska förstås som ett resultat av att gärningspersonerna tar till vara på tillfällen i sin egen vardagliga situation och att orsaken till att brott och hatbrott sker bäst bör förstås genom att studera olika marginaliserade gruppers övergripande sårbarhet (Chakraborti & Garland, 2012; Tiby, 2007; Iganski, 2008). Enligt detta synsätt så behöver inte hatbrott vara motiverade av att ”tryckner” sårbara ”andra” utan i stället spåras till banala motiv som tristess eller och att det är enkelt att begå brott mot vissa individer som lever i en marginaliserad och sårbar livssituation (Chakraborti & Garland, 2012; Green, 2007; Iganski, 2008). I denna studie lyfter flera av studiedeltagarna exempelvis fram att de utsätts för brott på grund av att det finns många potentiella gärningspersoner i samma kontexter som de själva befinner sig, att det är enkelt och riskfritt att utsätta gruppen för olika former av kränkningar, att de är sårbara och inte kan försvara sig före, under och efter en brotts handling etc. Den aktuella studiens resultat ger också stöd till Iganskis (2008) resonemang om att en hatbrottsincident ofta kan spåras till en så kallad ”triggande incident”. Studiedeltagarna i denna studie lyfte exempelvis fram att en gärningsperson först kan ifrågasätta deras livssituation och ”val” av att bedriva tiggeri vilket senare kan leda till rasistiska uttalanden eller hot när gärningspersonen har blivit ”provocerad” i en kontextbunden situation karaktäriserad av en konflikt. Framtida studier bör studera detta vidare. Studiens resultat stödjer de tidigare brottsofferundersökningar som har påvisat att majoriteten av brotten framförallt sker på offentliga platser och genomförs av förövare som tidigare är okända för brottsoffret (Andersson & Mellgren 2016, Iganski, 2008). Framtida studier bör dock fördjupa kunskapen om vilka speciella platser, kontexter och tider dessa brott mot de socialt utsatta EU-medborgarna (men även andra minoritetsgrupper) sker. Oss veterligen så saknas det för närvarande en systematisk kartläggning rörande brottens geografiska sammansättning vilket medför att det är svårt att utveckla effektiva brottspreventiva åtgärder för att skydda dessa sårbara grupper. Ett annat viktigt bidrag till forskningen skulle vara att genomföra komparativa studier mellan olika sårbara grupper där det för närvarande till stor del saknas empiriska undersökningar (Andersson & Mellgren, 2016) exempelvis de socialt utsatta EU-medborgarna och personer med svenskt ursprung som lever under en liknande marginaliserad tillvaro.

Tidigare studier har studerat enskilda individer och grupper som utsatts för brott, hatbrott och andra kränkande incidenter men det har poängterats av ett flertal forskare att det delvis saknas kunskaper om viktimiseringens konsekvenser för vissa särskilt utsatta grupper (Hall, 2005; Iganski, 2008b), framförallt grupper som lever under särskilt svåra socioekonomiska förhållanden (Kasell, 2012). Denna aktuella studie bidrar till forskningsfältet genom att studera de socialt utsatta EU-medborgarnas utsatthet för brott, hatbrott och andra former av kränkande incidenter samt vilka konsekvenser detta har på både grupp- och individnivå. I denna aktuella studie beskrev studiedeltagarna en mängd olika negativa konsekvenser av sin utsatthet men de uppmärksammade också att sin allmänt problematiska och marginaliserade livssituation påverkar dem negativt. Då studiedeltagarna har en vilja att bryta sig loss från sin marginaliserade tillvaro samtidigt som de lever under en ständig oro över att utsättas för olika former av brott och kränkande incidenter så lyfter många av studiedeltagarna fram att de upplever en hög nivå av stress. Studiedeltagarna beskriver också att de använder olika strategier för att minska risken för att utsättas för brott. Dessa negativa konsekvenser och strategier för att undvika att utsättas för brott skiljer sig inte från vad andra (hat) brottsoffer och marginaliserade grupper brukar uppvisa (se exempelvis Iganski, 2001; Kelly & Maghan, 1998; Talhami, 1998; Kringer, 2000; Lacatus, 2015; Lehavot et al, 2011; McDevitt, Balboni, Garcia & Gu, 2013; Meyer, 2003; Roberts et al, 2010; Wallengren & Mellgren, 2015a; Wilson & Greider Durango, 1998). Vi ser dock tydligt av resultaten att studiedeltagarnas strategier är kontextuellt bundna till rollen som ”tiggare” och det offentliga rummet. Exempelvis är de strategier som används av studiedeltagarna för att minska risken att utsättas för brott anpassad till den sociala kontexten och omgivningen som de befinner sig i – gruppen tar hänsyn om det finns berusade människor i omgivningen, om de är på väg hem, om det är festivaler eller andra högtider. Vi kan inte genom denna aktuella undersökning dra någon slutsats huruvida den stress som gruppen upplever får negativa konsekvenser för gruppens faktiska hälsa, även om detta utifrån befintlig litteraturen är sannolikt (Meyer, 2003). Resultaten av den aktuella studien tyder dock på att framtida undersökningar och studier rörande brottsoffer bör ta hänsyn i större utsträckning än vad som hittills har gjorts att ett brottsoffer kan tillhöra flera sårbara grupper

och uppleva kumulativa negativa effekter av sin utsatthet. Framtida studier bör fokusera på att systematiskt genomföra komparativa studier mellan olika grupper, som exempelvis svenska hemlösa och socialt utsatta EU-medborgare. Ett annat viktigt bidrag till forskningsområdet skulle vara att undersöka sambandet mellan utsatthet å ena sidan och marginaliserad livssituation på den andra och det allmänna välbefinnandet (hälsosituationen). Vad som orsakar mer stress för individen, utsatthet för brott eller deras marginaliserade livssituation?

Det har ofta uppmärksammats att hatbrott även påverkar minoritetsgrupper på gruppnivå genom att brott och/eller hatbrott som riktas mot en viss specifik grupp sänder en signal till den gruppens medlemmar som offret tillhör att de ska "veta sin plats" i samhällshierarkin. Dessa brott anses sedan medföra negativa effekter för hela grupper av individer (indirekta brottsoffer) och eventuellt problematisera situationen mellan olika grupper (Perry, 2001). Huruvida sådana brott i realiteten har dessa så kallade "rippeffects" har dock sällan studerats empiriskt (för några exempel på undantag se exempelvis Bell & Perry, 2015; Lim, 2009). Denna aktuella studie ger dock stöd för detta påstående. Studiedeltagarna beskriver att brotten används som en strategi för att skrämma och förskjuta gruppen från det offentliga rummet med målsättningen att stoppa deras försörjningsmedel. Det är också tydligt i studiedeltagarnas utsagor att höra om andra socialt utsatta EU-medborgare som har varit utsatta för brott skrämmer gruppen i sin helhet och medför flera negativa känsloreaktioner som sorg, rädsla och ilska. Faktum är att studiedeltagarna berättar om att de, som en strategi för att försöka skydda sig mot att själva bli utsatta för olika former av kränkande incidenter ofta försöker diskutera olika fall av incidenter mellan varandra och att detta sedan får en effekt på var gruppen kan befinna sig rent geografiskt. Ytterligare forskning om hur marginaliserade grupper hanterar sin utsatthet på både grupp och individnivå är av central vikt för att förstå olika gruppers sårbarhet så att samhället kan erbjuda adekvat vård och stöd. Vi behöver framförallt utreda om hur och varför de negativa konsekvenserna och hanteringen av utsattheten skiljer sig mellan individer i samma och mellan olika grupper. Åter igen så behövs alltså det genomföras komparativa studier.

Denna studies begränsningar är förenliga med de begränsningar som återfinns inom kvalitativa studier i allmänhet (Snow &

Andersson, 1993). Trots olika metodologiska problem, så som att urvalet framförallt bestod av rumänska - romska studiedeltagare (vilket eventuellt medförde en överrepresentation av denna delgrupp), att enbart hälften av studiedeltagarna gav samtycke om att intervjuerna skulle spelas in, de olika problemen som uppstod under tolkningsarbetet samt att studiens resultat bygger på studiedeltagares retrospektiva rapporter har givetvis påverkat studiens validitet. Resultaten från denna studie kan alltså inte sägas vara representativa för den mer skiftande populationen av socialt utsatta EU-medborgare som för tillfälligt befinner sig i Sverige och försörjer sig genom att bedriva tiggeri i det offentliga rummet. Det är också troligt att vissa av studiens metodologiska överväganden har medfört att vi har missat eller inte lyckats fånga upp viktig information. Därför kan inte resultaten av denna studie generaliseras. Det skall dock poängteras att det är svårt (eller rent av omöjligt) att samla in data rörande en så sårbar forskningspopulation som de socialt utsatta EU-medborgarna utan att påverka en studiens validitet och generaliserbarhet. Inom detta aktuella projekt så lyckades trots allt att samla in ett relativt omfattande kvalitativt datamaterial rörande en grupp som har varit understuderad och som kan beskrivas som "svåråtkomlig" inom forskningen. Majoriteten av de tillfrågade studiedeltagarna valde att delta i denna aktuella studie. Orsaker till deltagande är svårt att utröna och kan helt enkelt givetvis bero på att studiedeltagarna önskade att få sina röster hörda och uppmärksammade i samhällsdebatten men kan också härledas till de metodologiska överväganden som gjordes under datainsamlingen. Framförallt så tror vi att genom att ta kontakt med gruppen "direkt på plats" och tillåta dem själva att styra över sin egen tid gjorde deltagande i studien mer tilltalande. Vi anser att datainsamlingen var en framgång och detta visar att det är möjligt att, med rätt metoder, genomföra forskning rörande gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att tigga i det offentliga rummet. Vi har i denna studie försökt att beskriva hela forskningsprocessen från planering av datainsamlingen till tolkning och analys av datamaterialet och vi hoppas därför att denna studie kan hjälpa framtida forskare som är intresserade av att studera gruppen praktiska råd med att få tillgång till forskningsfältet rörande denna och liknande understuderade forskningspopulationer.

7.1 Policyimplikationer

Trots studiens begränsningar, så anser vi alltså att den bidrar till att dokumentera det våld som en av vårt samhälles mer sårbara grupperingar är utsatta för. Tyvärr är ett av de tydligaste tecknen på social marginalisering att grupper som de socialt utsatta EU-medborgarna inte har möjlighet att lyfta fram sin situation i den politiska debatten. Socialt utsatta EU-medborgare uppfattas tyvärr inte heller alltid som potentiella brottsoffer utan snarare som ett socialt ordningsproblem. I den svenska debatten, så som i den övriga Europeiska så har samhällen främst diskuterat strategier om hur samhället effektivt kan motverka tiggeri som ett socialt fenomen. Vi hoppas att den kunskap som har samlats in inom ramen för denna studie kan bidra till uppfattningen att denna grupp är en sårbar grupp som har rätten till rättvis behandling och säkerhet. Socialpolitiska strategier för att motverka sociala problem i den offentliga sfären, oavsett om dessa utvecklats av regeringar, samhällsgrupper eller polisen, måste ta hänsyn till säkerheten för alla samhällsmedborgare oavsett om dessa har medborgarskap eller inte.

Denna studie påvisar att våld mot socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri inkluderar olika traumatiska händelser, såsom verbala och fysiska övergrepp. Den övergripande slutsatsen är att det är troligt att sociala utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att tigga i det offentliga rummet i omfattning och skadeverkningar, är lika (kanske mer), sårbar än de minoritetsgrupper som skyddas av hatbrottspraxis. Om vi är korrekta med antagandet att den sociala marginaliseringen tillsammans med att det finns motiverade gärningsmän med (hat)motiv gentemot gruppen och att det är till stor del dessa faktorer som kan förklara gruppens höga nivå av utsatthet i det offentliga rummet så skulle en logisk slutsats kunna vara att helt enkelt förflytta gruppen från det offentliga rummet. Att kriminalisera tiggeri skulle enligt detta perspektiv kunna vara en effektiv strategi för att förebygga kränkande särbehandling i offentlig miljö. Vi vill dock lyfta fram att det är troligt att kriminaliseringen enbart försvårar gruppens situation och marginaliserar dessa grupper ytterligare. Av denna anledning bör inte en sådan strategi appliceras innan fler studier har undersökt vad konsekvenserna av ett tiggeriförbud skulle medföra. Andra forskare har i stället lyft fram att tiggeri och hemlöshet måste motverkas på

strukturell nivå (Wachholz, 2005; Whitbeck 2009) och att grupper som de socialt utsatta EU-medborgarna kan flyttas från den offentliga sfären genom att ge dem tillgång till arbeten/sysselsättning, hälsovård, bostäder, utbildning etc. Sådana satsningar var också de som Lacatus (2015) studiedeltagare efterfrågade tillsammans med en generell minskning av antiziganistiska attityder. Att ge de socialt utsatta EU-medborgarna tillgång till dessa resurser skulle sannolikt i förläggningen vara en effektiv brottspreventiv strategi eftersom att exempelvis betalda arbeten kraftigt skulle förändra gruppens rutinaktiviteter. Dock finns det även problem med sådana socialpolitiska satsningar då socialt utsatta EU-medborgare inte har rätt (genom sin juridiska status som EU-medborgare) till det svenska samhällets institutioner och välfärdspolitiken (SOU, 2016:6). Vi vill hävda att det är av yttersta vikt att den Europeiska Unionens (EU:s) medlemsländer gemensamt arbetar fram ett gemensamt förhållningsätt om hur olika socialt sårbara grupperingar skall kunna stödjas i samhället och vilka rättigheter de skall ha.

Av studiens resultat framkommer att brotten och de kränkande incidenterna inte sker slumpmässigt, de sker i en social kontext under specifika situationella situationer. För att arbeta fram brottspreventiva strategier för att motverka de socialt utsatta EU-medborgarnas utsatthet på offentlig plats kan praktiker dra inspiration från preventionsstrategier som polisen använder för att motverka brott i offentlig miljö, d.v.s. situationell brottsprevention. Det krävs dock att dessa strategier utvärderas så att de kan appliceras även på gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i offentlig miljö. Det råder idag en brist inom forskningen rörande effektiva och evidensbaserade preventiva strategier för att minska brott i offentlig miljö.

Det framkom också att få av studiedeltagarna menade att de hade något annat än ett bristande förtroende för polisen och rättssystemet vilket givetvis påverkar deras anmälningsbenägenhet vilket tidigare har lyfts fram som ett särskilt problematiskt problem för att kunna skydda denna grupp (se exempelvis Lacatus, 2015). Ett kritiskt steg i att förmå gruppen att anmäla sina incidenter till rättssystemet är att övertyga gruppen att ha förtroende för de rättsliga aktörerna. För att få individer och grupper med låg anmälningsbenägenhet att anmäla brott och andra former av kränkande incidenter så är det givetvis

viktigt att skapa ett bättre förtroende mellan den aktuella gruppen och polisen. Men eftersom många sannolikt kommer förbli skeptiska till att polisanmäla, behövs alternativa tillvägagångssätt. Det skulle exempelvis vara av vikt att utröna hur polisen kan samarbeta med andra aktörer så som ideella organisationer. Det är också lämpligt att organisationer som tar tillvara på gruppens rättigheter hjälper sina klienter med att både genomföra en brottsanmälan men också genom att stödja individer som har varit utsatta för en eller flera kränkande incidenter.

Vi vill särskilt betona att det är viktigt att civilsamhället och de rättsliga aktörerna inte ser sig blindas på att gruppens utsatthet nödvändigtvis kan kategoriseras som hatbrott. I flera offentliga rapporter har gruppens utsatthet ofta förespråkats att motverkas genom att exempelvis polisen skall bli bättre på att utreda hatbrotten (se exempelvis Schoultz, 2015; Kommissionen mot antiziganism, 2016). I denna studie tycks det snarare vara så att en majoritet av de incidenter som gruppen uppfattar som kränkande och skadliga inte kan kategoriseras på detta vis. Det är därför viktigt att praktiker tar hänsyn till gruppens övergripande sårbarhet både för att förstå orsakerna till gruppens utsatthet men också brottens negativa konsekvenser. Ett allt för stort fokus på hatbrotten riskerar att medföra att samhället missar många eller rent av majoriteten av de incidenter som gruppen är utsatta för samt att olika preventiva strategier missar en viktig dimension för att arbeta för och bemöta gruppens behov.

8. REFERENSER

- Acton, T. (1998). *Romani Culture and Gypsy identity*. GB: Hatfeld University of Hertfordshire Press.
- Allen, D. J., och Oleson, T. (1999). Shame and internalized homophobia in gay men. *Journal of Homosexuality*, 37(3), ss. 33-43.
- Al-Natour, R. J. (2010). Folk Devils and the Proposed Islamic School in Camden. *Continuum*, 24 (4), ss. 573-85.
- Anderson, B.A., Solver, B.D., och Abramson, P.R. (1988). The Effects of the race of the Interviewer on Race-Related Attitudes of Black Respondents in SRC/CPS National Election Studies. *Public Opinion Quarterly*, 52(3), ss. 289-324.
- Andersson, M. & Mellgren, C. (2016). *Studenters utsatthet och upplevelser av hatbrott*. FoU rapport 2016:1. Sverige, Malmö högskola.
- Ardley, J. (2005). Hate Crimes: A brief review. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 25(12), ss. 54-66.
- Athwal, H, Bourne, J och Wood, R. (2010). *Racial Violence. The buried issue*. London: The Institute of Race Relations.
- Baar, van H. (2014). The emergence of a Reasonable Anti-Gypsyism in Europe. I T. Agarin (Red.), *When Stereotype Meets Prejudice. Antiziganism in European Societies* (ss. 27-40). Stuttgart: ibidem-Verlag.
- Balogh, L. (2011). Racist and related hate crimes in Hungary - Recent empirical findings. *Acta Juridica Hung*, 52 (4), ss. 296-315.
- Barker, V. (2017). Nordic vagabonds: The Roma and the logic of benevolent violence in the Swedish welfare state, *European Journal of Criminology*, 14 (1), ss. 120-139.
- Baron, S. (2011). Street Youths' Fear of Violent Crime. *Deviant Behaviour*, 32(6), ss. 475-502.

- Bell, J.G., och Perry, B. (2015). Outside Looking In: The Community Impact of Anti-Lesbian, Gay, and Bisexual Hate Crime. *Journal of Homosexuality*, 62 (1), ss. 98-120.
- Bonevski, B., Randell, M., Paul, C., Chapman, K., Twyman, L., Bryant, J., och Hughes, C. (2014). Reaching the hard-to-reach: A systematic review of strategies for improving health and medical research with socially disadvantaged groups. *BMC Biomedical Research Methodology*, 14 (42), ss. 1-29.
- Braun, V., och Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), ss. 77-101.
- Brearley, M. (2001). The persecution of Gypsies in Europe. *American Behavioural Scientist*, 45 (4), ss. 588-599.
- Bunescu, I. (2014). *Roma in Europe: The politics of collective identity formation*. Farnham: Ashgate.
- Chakraborti, N., och Garland J (2012). Reconceptualizing hate crime victimization through the lens of vulnerability and 'difference'. *Theoretical Criminology*, 16(4), ss. 499-514.
- Cohen, C. I., och Thompson, K. S. (1992). "Homeless Mentally Ill or Mentally Ill Homeless?". *American Journal of Psychiatry*, 149 (6), ss. 816-823.
- Cohen, L. E., och Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends. A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44 (4), ss. 588-608.
- Costi, N. (2010). The spectre that haunts Italy: The systematic criminalisation of the Roma and the fears of the Heartland. *Romani Studies*, 20 (2), ss. 105-136.
- Couper, M.P., och De Leeuw, E.D. (2003). Nonresponse in cross-cultural and cross-national surveys. I Harkness J. A., Van de Vijver F. J. R., och Mohler P. P. (red.), *Cross-cultural survey methods* (ss. 157-177). Berlin: Wiley.
- Craig, K. (2002). Examining hate-motivated aggression, A Review of the social psychological literature on hate crimes as a distinct form of aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 7(1), ss. 85-101.
- Dashora, P., Erdem, G., och Slesnick, N. (2011). Better to Bend than to Break: Coping Strategies utilised by Substance-Abusing Homeless Youth. *Journal of Health Psychology*, 16(1), ss. 158-168.
- Davis, R. C., och Henderson, N. J. (2003). Willingness to report crimes: The role of ethnic group membership and community efficacy. *Crime and Delinquency*, 49(4), ss. 564-580.
- Davis, R. C., och Hendricks, N. J. (2007). Immigrants and law enforcement: A comparison of native born and foreign born Americans' opinions of the police. *International Review of Victimology*, 14(1), ss. 81-94.

- Delin, M. (2016). Attacker mot tiggare leder sällan till åtal. *Dagens nyheter*, Hämtad 2017-04-28 från: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/attacker-mot-tiggare-leder-sallan-till-atal/>.
- Dijkstra, L. (2000). Public spaces: A comparative discussion of the criteria for public space. *Research in Urban Sociology*, 5 (1), ss. 1-22.
- Dixon, J. C. (2006). The ties that bind and those that don't: Towards reconciling group threat and contact theories of prejudice. *Social Forces*, 84 (1), ss. 2178-2204.
- Djäv, C., Westerberg, S., och Fenzel, A. (Red.) (2017). *Hatbrott 2015: Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv och självrapporterad utsatthet för brott*. (Brottsförebyggande rådet R 2016:15). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Dorkova, Z., Sopkova, Z., och Tkacova, R. (2010). "CEM" risk factors and severity of obstructive sleep apnoea in central European Roma and non-Roma patients referred for a diagnostic polysomnography. *International Journal of Public Health*, 55 (1), ss. 429-434.
- Douglas B., Stall, R., Fata, A., och Campbell, R.T. (2005). Modeling Minority Stress Effects on Homelessness and Health Disparities among Young Men Who Have Sex with Men. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 91(3), ss. 568–580.
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). (2009). *Data in focus report 1: The Roma. European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS)*. Hämtad från: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf (2017-02-28)
- Fattah, E. A. (1991). *Understanding Criminal Victimization: An Introduction to Theoretical Victimology*. Don Mills: Prentice-Hall Canada.
- Fekte, L. (2014). Europe against the roma. *Race Class*, 55(3), ss.50-70.
- Fischer, P. J., och Breakey, W. R. (1991). The Epidemiology of Alcohol, Drug, and Mental Disorders among Homeless Persons. *American Psychologist*, 46 (1), ss. 1115–1128.
- Fitzpatrick, K. M., LaGory, M. E., och Ritchey, F. J. (1999). Dangerous places: Exposure to violence and its mental health consequences for the homeless. *American Journal of Orthopsychiatry*, 69(4), ss. 438-447.
- Ford, E. S., Bergmann, M. M., och Boeing, H. (2012). Healthy lifestyle behaviors and all-cause mortality among adults in the United States. *Preventive Medicine*, 55(1), ss. 23–27.
- Frost, D. (2007). The "enemy within"? Asylum, racial violence and "race hate" in Britain today. *Twenty-First Century Society*, 2(3), ss. 227-248.
- Gadd, D. (2009). Aggravating Racism and Elusive Motivation. *British Journal of Criminology*, 49(6), ss. 755-771.

- Gardner, C. (1995). *Passing by: Gender and public harassment*. Berkely: University of California Press.
- Garland, J. (2011). Difficulties in defining hate crime victimization. *International Review of Victimology*, 18(1), ss. 226-236.
- Garofalo, J. (1986). Lifestyle and victimization: An update. I Fattah E.A. (Red), *From Crime Policy to Victim Policy. Reorienting the Justice System* (ss.135–155). Basingstoke: Macmillan.
- Giannasi, P., Grieve, J. *The Routledge International Handbook on Hate Crime*. Routledge: London.
- Goodman, L. A. (1961). Snowball sampling. *Annals of Mathematical Statistics*, 32 (1), ss. 148–170.
- Goodman, L., Saxe, L., och Harvey, M. (1991). Homelessness as Psychological Trauma. *American Psychologist*, 46 (2), ss. 1219–1225.
- Green, D., D. Strolovitch och J. Wong (1998). Defended neighborhoods, integration and racially motivated crime. *The American Journal of Sociology*, 104 (2), ss. 372– 403.
- Greenberg, G. A., och Rosenheck, R. A. (2010). “Mental Health Correlates of Past Homelessness in the National Comorbidity Study Replication.” *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, 21 (4), ss. 1234–1249.
- Guy, W. (2001). *Between past and future: the Roma of Central and Eastern Europe*. Hatfield: University of Hertfordshire Press.
- Haddad, M. B., Wilson, T. W., Kashef, I., Marks, S. M., och Moore, M. (2005). “Tuberculosis and Homelessness in the United States, 1994–2003. *Journal of the American Medical Association*, 293 (22), ss. 2762–2766.
- Hagan, J., & McCarthy, B. (1997). *Mean Streets: Youth Crime and Homelessness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, N. (2005). *Hate Crime*. London, UK, and New York, USA: Routledge.
- Hansson, E. (2014). *Som att världen har kommit hit. Stockholmares upplevelser av tiggeri våren 2014*. Stockholm: Kulturgeografiska institutionen.
- Heckathorn, D. D. (1997). Respondent driven sampling: A new approach to the study of hidden populations, *Social Problems*, 44(2), 174–199.
- Heckathorn, D. D. (2011). Comment: Snowball versus respondent driven sampling. *Sociological methodology*, 41 (1), ss. 355–366.
- Hindelang, M., Gottfredson, M. & Garofalo, J. (1978). *Victims of Personal Crime: An Empirical Foundation for a Theory of Personal Victimization*. Cambridge: Ballinger.
- Huey, L. (2012). *Invisible Victims: Homelessness and the Growing Security Gap*. Toronto, ON: University of Toronto Press.

- Iganski, P., och Lagou, S. (2009). How Hate Crime Hurt More: Evidence from the British Crime Survey. I Perry, B., och Iganski, P. (Red.), *Hate Crimes: The Consequences of Hate Crime* (ss. 626-638). Westport & London: Praeger.
- Iganski, P. (2001). Hate Crime hurt more. I Perry, B (Red.), *Hate and Bias Crime. A Reader* (ss. 131-139). New York & London: Routledge.
- Iganski, P. (2008). Criminal law and the routine activity of 'hate crime'. *Liverpool Law Review*, 29 (1), ss. 1-17.
- Iganski, P. (2008b). *Hate Crime and the City*. Bristol: The Policy Press.
- Irvine F. E., Lloyd D., Jones P. R., Allsup, D. M., Kakehashi, C., Ogi, A., och Okuyama, M. (2007). Lost in Translation? Undertaking Transcultural Qualitative Research. *Nurse Researcher*, 14(3), ss. 46-59.
- Jacobs, J och Potter, K. (1998). *Hate Crimes, Criminal Law & Identity Politics*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Jasinski, J. L., Wesely, J. K. Wright, J. D., och Mustaine, E. E. (2010). *Hard Lives, Mean Streets: Violence in the Lives of Homeless Women*. Boston: Northeastern University Press.
- Jennes, V, och Grattet. R. (2001). *Making hate crime. From social movement to law enforcement*. New York: Russel Sage.
- Kawachi, I., och Kennedy, B. (1997). Health and social cohesion: Why care about income inequality? *British Medical Journal*, 314 (5), ss. 1037-1040.
- Kearl, H. (2014). Unsafe and harassed in public spaces: A national street harassment report. *Stop street harassment*. Hämtad 2017-02-28 från:http://www.issuelab.org/resource/unsafe_and_harassed_in_public_spaces_a_national_street_harassment_report.
- Kertesz, S. G., Larson, M. J., Horton, N. J., Winter, M., Saitz, R., och Samet, J. H. (2005). "Homeless Chronicity and Health-Related Quality of Life Trajectories among Adults with Addictions." *Medical Care*, 43 (2), ss. 574-585.
- Kinsella, C. (2012). Re-locating fear on the streets: Homelessness, victimisation and fear of crime. *European Journal of Homelessness*, 6 (1), ss. 121-136.
- Kommissionen mot antiziganism (2016) Agera mot antiziganistiska hatbrott. Stockholm: Kommissionen mot antiziganism.
- Kósa, K., och Adány, R. (2007). Studying vulnerable groups. Lessons from the Roma minority. *Epidemiology and society*, 18(3), ss. 290-299.
- Lacatus, T. (ed.) (2015). *Studie om hatbrott och andra allvarliga kränkningar riktade mot utsatta romska EU-medborgare* (Kommissionen mot antiziganism). Stockholm: Kommissionen mot antiziganism.
- Länsstyrelsen (2014) Utsatta EU-medborgare i Sverige: Lägesrapport ur ett människohandelsperspektiv. Stockholm: Länsstyrelsen.

- Lehavot, K., och Simoni, J. (2011). The Impact of Minority Stress on Mental Health and Substance Use Among Sexual Minority Women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(2), ss. 159-170.
- Levin, J., och McDevitt, J. (1993). *Hate crimes: The rising tide of bigotry and bloodshed*. New York: Plenum.
- Levin, J., och McDevitt, J. (2008). Hate crimes. I V. Parrillo (red.), *Encyclopedia of social problems*. (ss. 427-429). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Liamputtong, P. (2007). *Researching the vulnerable: A guide to sensitive research methods*. London, England: SAGE.
- Lim, H. A. (2009). Beyond the immediate victim: Understanding hate crimes as message crimes. I Perry, B. & Iganski, P. (red.), *Hate crimes: The consequences of hate crime*, (ss. 107-222). Westport, CT: Praeger.
- Lyons, C. J. (2007). Community – disorganization and racially motivated crime. *American Journal of Sociology*, 113(3), ss. 815–863.
- Marpsata, M., och Razafindratsima, N. (2010). Survey methods for hard-to-reach populations: introduction to the special issue. *Methodological Innovations Online*, 5(2), ss. 3-16.
- McDevitt, J., Balboni, J., Garcia, L., och Gu, J. (2001). Consequences for victims: A comparison of bias- and non-bias-motivated assaults. *American Behavioral Scientist*, 45 (4), ss. 697-713.
- McDevitt, J., J. Levin, J., och S. Bennett, S. (2003). Hate crime offenders, an expanded typology, i Perry, B. (Red.), *Hate and bias crime: A reader* (ss. 109-116) New York & London: Routledge.
- Merrill, R. M., Richards, R., och Sloan, A. (2011). “Prenatal Maternal Stress and Physical Abuse among Homeless Women and Infant Health Outcomes in the United States.” *Epidemiology Research International*, 173 (11), ss. 149.
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36 (1), ss. 38-56.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), ss. 674-697.
- Mirga, A. (2009). The Extreme Right and Roma and Sinti in Europe: A New Phase in the Use of Hate Speech and Violence? *Roma Rights Q*, ss. 5–9.
- Nemoto, T. Bödeker, B., och Iwamoto, M. (2011). Social Support, Exposure to Violence and Transphobia, and Correlates of Depression Among Male-to-Female Transgender Women With a History of Sex Work. *American Journal of Public Health*, 101 (10), ss. 1980-1988
- Newburn, T., och Rock, P. (2005). *Living in Fear: Violence and Victimisation in the Lives of Single Homeless People*. London: Crisis.

- Noelle, M. (2002). The Ripple Effect of the Matthew Shepard Murder. Impact on the Assumptive Worlds of Members of the Targeted Group. *American Behavioral Scientist*, 46(1), ss. 27-50.
- North, C. S., Eyrich-Garg, K. M., Pollio, D. E., och Thirthalli, J. (2010). "A Prospective Study of Substance Abuse and Housing Stability in a Homeless Population." *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, ss. 1055–1062.
- O'Nions, H. (2011). Roma Expulsions and Discrimination: The Elephant in Brussels. *Eur. J. Migr. Law*, 13 (3), ss. 361–388.
- Pascoe, E. A., och Richman, L. S. (2009). Perceived discrimination and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 135 (4), ss. 531-554.
- Perry, B., och Alvi, S. (2012). We are all vulnerable. The in terrorem effects of hate crimes. *International Review of Victimology*, 18(1), ss. 5771.
- Perry, B. (2001). *In the name of hate: Understanding hate crime*. London & New York: Routledge.
- Perry, B. (2009) The Sociology of hate: Theoretical Approaches, I Perry, B och B. Levin, B. (red.) *Hate Crime, Volume 1. Understanding and Defining hate Crime* (ss. 134-144). Westport and London: Praeger.
- Perry, B. (2015). Exploring the community impacts of hate crime. I Hall, N., Corb, A., Gianassi, P., och Grieve, G. D. (Red.). *The Routledge international handbook on hate crime* (ss.47-58). New York: Routledge.
- Pfeffer, R., och Cueves. C.A. (2016). *Research on the Victimization of Understudied Populations. Current Issues and Future Directions*. I: Cueves, C.A. & Rennison, C.M. (Red) *The Wiley Handbook on the Psychology of Violence*, (457-501). John Wiley & Sons, Ltd.
- Quaglia, M., och Vivier, G. (2006). "Conducting surveys among difficult to reach populations from theory to practice and reality", *European Conference on Quality in Survey Statistics, Cardiff*, 5 (2), ss. 3-16.
- Ray, L., och D. Smith (2001) Racist Offenders and the Politics of Hate Crime. *Law and Critique*, 12 (3), ss. 203-221.
- Regeringskansliet (2016) Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Reisig, M. D., och Parks, R. B. (2000). Experience, quality of life, and neighborhood context: A hierarchical analysis of satisfaction with the police. *Justice Quarterly*, 17(3), ss. 607–629.
- Richmond, A.H. (2002). 'Social Exclusion: Belonging and Not Belonging in the World System', *Refuge*, 21(2), ss. 40–48.
- Roberts, A., Austen, B., Corliss, H., Vandermorris, A., och Koenen, K. (2010). Pervasive Trauma Exposure Among US Sexual Orientation Minority Adults and Risk of Posttraumatic Stress Disorder. Research and Practice. *American Journal of Public Health*, 100 (12), ss. 2433–2441.

- Roy, L., Crooker, A. G., Nicholls, T. L., Latimer, E.A., och Reyes- Ayllon, R. (2014). "Criminal Behavior and Victimization among Homeless Individuals with Severe Mental Illness: A Systematic Review." *Psychiatric Services*, 65(6), ss. 739–750.
- Schanzer, B., Boanerges Dominguez., Shrout, P. E., och Caton, C. L. M. (2007). "Homelessness, Health Status, and Health Care Use." *American Journal of Public Health*, 97 (3), ss. 464–489.
- Selling, J. (2013). *Svensk antiziganism. Fördomens kontinuitet och förändringens förutsättningar*. Limhamn: Sekel.
- Senior, P.A., och Bhopal, R. (1994). Ethnicity as a variable in epidemiological research. *British Medical Journal*, 309 (6950), ss. 327–330.
- Sexton, C. W. (2011). *The impact of strain on hate crime: Testing Agnew's macro-level general strain theory*. PhD Thesis, State University of New York at Buffalo, USA.
- Shaghaghi, A., Bhopal, R. S., och Sheikh, A. (2011). Approaches to recruiting 'hard to reach' populations into research: A review of the literature. *Health Promotion Perspectives*, 1 (2), ss. 86–94.
- Simko, V., Ginters, E. (2010). Short life expectancy and metabolic syndrome in Romanies (gypsies) in Slovakia. *Central European Journal of Public Health*, 18 (1), ss. 16–8.
- Skodova, Z., van Dijk, FP., Nagyova, I., Rosenbergen, J., Ondusa, D., Studencan, M., & Reijneveld, SA. (2010). Psychosocial factors of coronary heart disease and quality of life among Roma coronary patients: a study matched by socioeconomic position. *International Journal of Public Health*, 55 (5), ss. 373–380.
- Snow, D., och Anderson, L. (1993). *Down on Their Luck, A study of Homeless Street People*. Berkeley/ Los Angeles/ Oxford: University of Californian Press.
- Socialstyrelsen (2013). *Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Song, J. (1992). Attitudes of Chinese immigrants and Vietnamese refugees toward law Enforcement in the United States. *Justice Quarterly*, 9(4), 703–719.
- Spalek, B. (2008). *Communities, identities and crime*. Bristol: The Policy Press.
- Squires, A. (2009). Methodological Challenges in Cross-Language Qualitative Research: A Research Review. *International Journal of Nursing Studies*, 46 (2), ss. 277–287.
- Stacey, M., Carbone-López, K., och Rosenfeld, R. (2011). Demographic Change and Ethnically Motivated Crime: The Impact of Immigration on Anti-Hispanic Hate Crime in the United States. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 27(3), ss. 278– 298.

- Statens offentliga utredningar (SOU) (2016:6). *Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare*. Stockholm: Statens offentliga utredningar (SOU).
- Stephan, W. G., Ybarra, O. & Bachman, G. (1999). Prejudice toward immigrants: An integrated threat theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 29 (3), ss. 2221–2237.
- Stets, J. E., och Burke, P. J. (2000). Identity theory and social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224–237.
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions and marginality: Manifestation, dynamics, and impact*. New York, NY: Wiley.
- Sue, D. W., Nadal, K. L., Capodilupo, C. M., Lin, A. I., Rivera, D. P., och Torino, G. C. (2008). Racial microaggressions against Black Americans: Implications for counseling. *Journal of Counseling & Development*, 86 (3), ss. 330–338
- Sydor, A. (2013). Conducting research into hidden or hard-to-reach populations. *Nurse Researcher*, 20 (3), ss. 33–37.
- Talhami, G. (1998). The homeless Palestinians in Israel and the Arab world. I Kelly, R., och Morgan, J. (Red.), *Hate crime: The global politics of polarization*. Illinois: Southern Illinois University Press.
- Thompson, S., Noel, J., och Campbell, J. (2004). Stigmatization, Discrimination, and Mental Health: The Impact of Multiple Identity Status. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74(4), ss. 529–544
- Tiby, E. (2007). En bra fråga. Definitioner & validitet vid studiet av hatbrott. I H. von Hofer och A. Nilsson *Festskrift till Henrik Tham*. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Tyler, K. A., och Beal, M. R. (2010). The high-risk environment of homeless young adults: Consequences for physical and sexual victimization. *Violence and victims*, 25(1), ss. 101–115.
- Tyler, K. A., Whitbeck, L. B., Hoyt, D. R., och Cauce, A. M. (2004). Risk factors for sexual victimization among male and female homeless and runaway youth. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(5), 503–520.
- UyBico, S. J., Pavel, S., och Gross, C. P. (2007). “Recruiting vulnerable populations into research: a systematic review of recruitment interventions”. *Journal of General Internal Medicine*, 22(6), ss. 852–63.
- Van Cleemput, P., Parry, G., Thomas, K., Peters, J., och Cooper, C. (2007). Health-related beliefs and experiences of Gypsies and Travellers: a qualitative study. *Journal of Epidemiology Community Health*, 61 (3), ss. 205–210.
- Van Dijk, J. J. M., och Steinmetz, C. D. (1980). *The RDC Victim Surveys, 1973–1979*. The Hague: WODC, Ministry of Justice.

- Van Goor, H., Jansma, F., och Veenstra, R. (2005). Differences in Undercoverage and Nonresponse between City Neighbourhoods in a Telephone Survey. *Psychological Reports*, 96 (3), ss. 867-78.
- Van Kestern, J. (2016). Assessing the risk and prevalence of hate crime victimization in Western Europe. *International review of victimology*, 1(22), ss. 139-160.
- van Rossum, C., Shipley, M., Van de Mheen, H., Grobbee, D., och Marmot, M. (2000). Employment grade differences in cause specific mortality. A 25 year follow up of civil servants from the first Whitehall study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 54 (3), ss. 178-184.
- Vermeersch, P. (2006). *The Romani Movement - Minority Politics and Ethnic Mobilization in Contemporary Central Europe*. Berghahn: Oxford university press.
- Wachholz, S. (2005). "Hate Crimes Against the Homeless: Warning-Out New England Style." *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 32(4), ss. 141-163.
- Walklate, S. (2001). Personal Safety. I E. McLaughlin och J. Muncie (Red.) *The Sage Dictionary of Criminology*. London: Sage.
- Wallengren, S., och Mellgren, C. (2015a). The role of visibility for a minority's exposure to (hate) crime and worry about crime – a study of the Traveller community. *International Review of Victimology*, 21(2), ss. 202 -319.
- Wallengren, S., och Mellgren, C. (2015b). The other way around: the roma minorities view on doing research on sensitive topics. *International Journal of Social Science Studies*. Vol 3(4), ss. 14-24.
- Wallin A.M., och Ahlstrom, G. (2006). Cross-Cultural Interview Studies using Interpreters: Systematic Literature Review. *Journal of Advanced Nursing*, 55 (3), ss. 723–735.
- Watters, J. K., och Biernacki, P. 1989. "Targeted Sampling: Options for the Study of Hidden Populations." *Social Problems*. 36(4), ss. 416-430.
- Weber, L., och Bowling, B. (2004). 'Policing Migration: A Framework for Investigating the Regulation of Global Mobility'. *Policing & Society*, 14(3), ss. 195–212.
- Weber, L. (2006). 'The Shifting Frontiers of Migration Control', Pickering, S. & Weber, L. (Red) *Borders, Mobility and Technologies of Control*, (ss. 21–44). Amsterdam: Springer.
- Weber, L. (2007). 'Policing the Virtual Border: Punitive Preemption in Australian Offshore Migration Controls'. *Social Justice*, 34(2), ss. 77–93.
- Westin N, Wallengren S, Dimiter-Taikon K och Westin C, (2014) *Antiziganism i statlig tjänst Socialstyrelsens behandling av romer och resande under 1900-talet*. Stockholm: Edita Bobergs AB.

- Weyrauch & Bell (1997) *Gypsy law – Romani legal traditions and culture*. University of California Press, Ltd. London, England.
- Whitbeck, Les B. (2009). *Mental Health and Emerging Adulthood among Homeless Young People*. New York: Psychology Press.
- Wigerfeldt, A. & Wigerfeldt, B. (2014). *Anti-Gypsyism in Sweden: Roma's and Travellers' Experiences of Bias-motivated Crime*. Malmös institut för studier om migration, mångfald och välfärd. Malmö högskola.
- Wilson, S., och Greider-Durango, J. (1998). Social cleansing in Columbia: The war on children. I Kelly, R., och Morgan, J. (Red.). *Hate crime: The global politics of polarization*. Illinois: Southern Illinois University Press.
- Zhang, S. X., (2012). *Looking for a hidden population: Trafficking of migrant workers in San Diego County*. Washington DC: Department of Justice, National Institute of Justice.

9. BILAGA 1: INTERVJUGUIDE

Inledande information

Intervjun inleds med att den som genomför intervjun tillsammans med studiedeltagaren går igenom intervjuns frågeområden, frågor om tillstånd att spela in intervjun, informerar om hur materialet kommer att behandlas och tydligt informerar om att personen när som helst kan avbryta intervjun. Frågor om utsatthet för brott kan komma att väcka obehagliga minnen hos studiedeltagaren.

Intervjun utgår ifrån tre huvudsakliga frågeområden, utsatthet, konsekvenser och bemötande och hjälpsökande. I fokus är studiedeltagares egen upplevelse av brott, hatbrott och annan kränkande behandling. Målsättningen är att ställa samma typ av frågor till samtliga studiedeltagare för att möjliggöra jämförelser men studiedeltagarens egen upplevelse är i fokus och får styra intervjun. Intervjun inleds med frågor om själva intervjusituationen.

Ordningen på frågorna anpassas efter studiedeltagarens berättelse.

Frågeområden

Allmänt om intervjun: Hur känner du inför att bli intervjuad av en forskare inom ett forskningsprojekt? Är du orolig över något? Du gick med på att bli intervjuad, varför? Varför tror du att många inte vill bli intervjuade? Har det betydelse vem som genomför intervjun?

Kom ihåg att du när som helst kan välja att avbryta intervjun.

Generellt om studiedeltagaren: *Vill du berätta lite om dig själv? Vilket land kommer du ifrån? Hur länge har du befunnit dig i Sverige? Har du varit här flera gånger? Till vilken etnisk folkgrupp tillhör du? Hur skulle du beskriva din livssituation?*

Utsatthet och upplevelser av hatbrott: *Intervjupersonens erfarenheter av hatbrott. Detta gäller både egna erfarenheter och andras, t.ex. familj och vänner. Informanten ombeds beskriva händelsen och förklara på vilket sätt händelsen upplevdes som motiverad av gärningspersonens fientlighet gentemot dess ursprung. Har du någon gång utsatts för brott eller befunnit dig i en situation där du på något annat sätt upplevde dig illa behandlad? Kan du berätta om den senaste händelsen? Var hände det? Vad hände? Upplevde du att händelsen skedde på grund av din bakgrund? Varför? Var det något gärningspersonen sa? Känner du någon som blivit utsatt för liknande händelser?*

Konsekvenser

Konsekvenser av utsatthet för hatbrott. Utifrån de händelser som diskuteras ber vi informanten berätta om, och i så fall hur, händelsen påverkat dem. Konsekvenser kan handla om känslomässiga reaktioner som ångest och oro men även om förändringar i vardagsrutiner som att välja att undvika vissa platser eller andra strategier som att klä sig annorlunda eller låta bli att berätta om sitt ursprung för andra av rädsla för att utsättas igen.

Påverkades du på något sätt av den händelsen du berättar om? Hur kände du dig efteråt? Har du förändrat ditt vardagsliv på något sätt efter händelsen? Berätta om en situation då du märkt av detta.

Bemötande och hjälpsökande

Frågor ställs om händelsen polisanmälts och hur personen i sådant fall upplevde anmälan och den eventuella rättsprocessen. Frågor ställs även om personen sökt hjälp någon annanstans.

Har du anmält den händelsen du berättade om eller någon annan händelse? Varför – varför inte? Fråga till de som anmält händelsen: kan du berätta om hur du gick tillväga när du polisanmälde händelsen? Var det självklart att anmäla? Hur resonerade du kring detta? Hur blev du bemött? Och vad hände sedan i ärendet?

Till de som inte anmält händelsen: varför anmälde du inte?

Har du diskuterat händelsen med andra, exempelvis vänner eller familj? Har du behövt hjälp att bearbeta händelsen eller sökt stöd hos någon? Berätta.

Har du något annat du vill tillägga, som är viktigt att vi känner till?

Tidigare rapporter ur samma serie

2008:1 Tikkanen, R. Person, relation och situation.

Riskhandlingar, hivtesterfarenheter och preventiva behov bland män som har sex med män.

2008:2 Östman, M. och Afzelius, M. Barnombud i psykiatri – i vems intresse?

2008:3 Andersson, F. och Mellgren, C. Processutvärdering av ”Trygga gatan”. Ett projekt för minskad brottslighet och ökad trygghet i nöjeslivsmiljö.

2008:4 Östman, M. red. Migration och psykisk ohälsa.

2008:5 Berglund, S. Competing Everyday Discourses – And the Construction of Heterosexual Risk-taking Behaviour among Adolescents in Nicaragua: Towards a Strategy for Sexual and Reproductive Health Empowerment.

2008:6 Björngren Cuadra, C. Variationens spektrum – en studie av sensibilitet, tillit och vårdetik i hemsjukvård.

2008:7 Mallander, O. Nära Vänskap? En analys av kontaktperson enligt LSS.

2009:1 Hamit-Eminovski, J. Interactions of Biopolymers at Biological Interfaces – Examples from Saliva and Bacterial Surfaces. (Licentiatavhandling)

2009:2 Andersson, O. Hållplats 8. En social intervention för unga kriminella i stadsdelen Rosengård, Malmö stad.

2009:3 Johnsdotter, S. Discrimination of certain ethnic groups? Ethical aspects of the implementation of FGM legislation in Sweden.

2009:4 Danielsson, M. Transpersona non grata. Den ogiltigförklarade livserfarenheten.

2009:5 Eriksson-Sjö, T. och Ekblad, S. Stress, sömn och livskvalitet – en studie bland flyktingar i SFI-utbildning, lärare och handläggare i Fosie stadsdel, Malmö.

- 2010:1 Gregersen, P. Utopia - utopier som pedagogiskt medel, och deras användning inom akademiskt lärande och kritiskt tänkande.
- 2010:2 Scaramuzzino, R., Heule, C., Johansson, H. och Meeuwisse, A. EU och den ideella sektorn – En studie av det svenska Equalprogrammet.
- 2010:3 Björngren Cuadra, C. Kartläggning av preventiva hiv/STI-insatser i Skåne ur ett migrationsperspektiv - AAAQ och grundad tillgänglighet.
- 2010:4 Tikkanen, R. MSM-ENKÄTEN 2008 – Riskhandlingar, hivtest och preventiva behov bland män som har sex med män.
- 2010:5 Lindell, L och Ek, A.-M. Komplementära metoder i psykiatriska verksamheter – och brukares upplevelser och erfarenheter.
- 2010:6 Perez, E. Akademisk yrkeskompetens i socialt arbete - Om socialt arbete i mångkulturella miljöer
- 2011:1 Berglund, S., Andersson, O. Kihlsten, I., Tengland, P.-A. och Wemme, M. Delaktighet och hälsa. En pilotstudie med ungdomar och beslutsfattare i Simrishamn mot hållbara strategier för ökad egenmakt, livskvalitet och jämlikhet i hälsa. Delrapport 1: Utgångspunkter för en deltagarbaserad aktionsforskningsansats.
- 2011:2 Bengtsson, M. och Wann-Hansson, C. Införande av portfoliomethodik för professionell utveckling mot yrkesrollen som sjuksköterska.
- 2011:3 Finnbogadóttir, H. Domestic violence and pregnancy. Impact on outcome and midwives' awareness of the topic. (Licentiatavhandling)
- 2011:4 Johnson, B. Beroendesjukvård och socialtjänst i samverkan.
- 2011:5 Popoola, M. Lyssna, förklara och förstå. Romska migranternas möten med sjukvård i Sverige.
- 2011:6 Richert, T. Mot en mer kunskapsbaserad öppenvård för unga missbrukare. Slutrapport för ett trestadsprojekt kring erfarenhetsutbyte, kunskapsutveckling och systematisk dokumentation.

- 2012:1 Richert, T. Hiv- och hepatitprevention på institution. Utvärdering av ett peer-baserat utbildningsprojekt med syfte att öka kunskapen om blodsmittor hos klienter och personel på SiS-institutioner.
- 2012:2 Mellgren C., Svalin, K., Levander, S. och Torstensson Levander, M. Riskanalys i polisverksamhet. Utvärdering av polisens arbete med riskanalys för våld på individnivå: Skånemodellen och Check 10 (+)
- 2012:3 Eriksson-Sjöo, T. Utmaningar och bemötande i flyktingmottagandet. (Licentiatavhandling)
- 2012:4 Nigård, P. Pornografi och sexuell exponering bland unga män och kvinnor (Licentiatavhandling)
- 2013:1 Daneback, K., Månsson S-A. Sexuality and the Internet. A Collection of Papers 2003-2013
- 2013: 2 Mellgren, C., Kronkvist, K. Trygghet i lokalområdet: resultat från Oxie områdesundersökning 2012. Om upplevelser av trygghet, brott och lokala problem
- 2013:3 Johnson, B., Lalander, P. Med narkotikan som följeslagare. Femton texter till Bengt Svensson.
- 2014:1 Perez, E. Vad vet vi om de insatser socialtjänsten gör i hedersrelaterade konflikter inom familjen?
- 2014:2 Ivert, A.-K. och Kronkvist, K. Kartläggning av den lokala problembilden i Norra och Södra Sofielund - Ett kunskapsunderlag för ökad trygghet och minskad brottslighet.
- 2015:1 Rasmusson, E-M. "Ingen har nämnt ordet sex". Kvinnors och mäns erfarenheter av information om sexuell hälsa vid cancersjukdom (Licentiatuppsats).
- 2015:2 Larsson, C., Johnsdotter, S. Sexuell hälsorådgivning i en mångkulturell kontext. Röster från unga svensksomaliska kvinnor.
- 2016:1 Andersson, M. och Mellgren C. Studenters utsatthet och upplevelser av hatbrott.
- 2016:2 Egnell, S. och Ivert, A-K. Flera nyanser av trygghet. En studie av oro för brott i Herrgården.

- 2016:3 Lindström, P. och Olsson, M. E. Färre villainbrott med märk-DNA? En utvärdering av en försöksverksamhet.
- 2016:4 Galat, M. Synthesis and characterization of molecularly imprinted polymer receptors targeting the C-terminus of amyloid-beta via epitope imprinting. (Licentiatavhandling)
- 2016:5 Kronkvist, K. och Martinez Olsson, E. Stöld och inbrott på byggarbetsplatser. Omfattning, skadeverkan och risk.
- 2016:5 Hjälml, B. Fakulteten för hälsa och samhälle – en framgångsrik historia.
- 2017:1 Kronkvist, K. och Ivert, A-K. Utvecklingen av brott och otrygghet i Norra och Södra Sofielund. En effektutvärdering av Fastighetsägare Sofielunds arbete.
- 2017: 2 Levander, S. Fem typer av psykiska störningar som poliser och andra inom rättväsendet ofta möter. Kunskapsbaserade råd om bedömning och bemötande.
- 2017:3 Wallengren, S. och Mellgren, C. Romers upplevelser av hatbrott: upplevelser, konsekvenser och stöd.
- 2017:4 Wallengren, S. och Mellgren, C. Gatans tysta offer: En studie av socialt utsatta EU-medborgares utsatthet för brott, hatbrott och annan kränkande behandling i det offentliga rummet.

Denna studie har undersökt socialt utsatta EU-medborgares upplevelser av brott, hatbrott och annan kränkande behandling i det offentliga rummet. Studien redovisar resultaten från en kvalitativ analys gällande 28 socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri i Malmö. Studien har undersökt gruppens utsatthet och vilka negativa konsekvenser som utsattheten medfört på både grupp- och individnivå.

Av resultaten framkom att samtliga studiedeltagare hade varit utsatta för någon form av brottslig och/eller kränkande incident sedan de hade kommit till Malmö för att bedriva tiggeri. Studiedeltagarna hävdade, att deras utsatthet i huvudsak inte motiveras av deras etniska tillhörighet utan snarare deras grupptillhörighet till gruppen ”tiggare” tillsammans med olika situationsfaktorer och deras övergripande sociala sårbarhet. Slutsatsen av denna studie är, att gruppen socialt utsatta EU-medborgare som försörjer sig genom att bedriva tiggeri är en utsatt grupp för olika former av kränkande incidenter men att orsaken och konsekvenserna av gruppens utsatthet måste förstås i ett bredare perspektiv som tar hänsyn till gruppens sårbarhet.

Vår förhoppning är att studien kan medföra en ökad kunskap om de socialt utsatta EU-medborgarnas situation både för forskare såväl som praktiker. Förhoppningen är även att studien ska ge praktiska råd om hur forskare ska få tillgång till forskningsfältet rörande sårbara, etniska och sociala minoritetsgrupper.

ISBN 978-91-7104-864-6 (tryck)

ISBN 978-91-7104-865-3 (pdf)